¶ Tractat⁹ ꝑ̄ueꝰ de materia & ꝺ̄ma:
Ag̃ri Walteri Burlei doctoꝛis planiſſimꝰ

BIBLIOTHECA·BOD

¶ Aliud perbꝛeue cõpendiũ de relatiuis eiuſdem doctoꝛis vtile tamen admodum nouellis logicis.

forma est tota essentia composti ꝯ materie
forma dicitur pars tam materie q̃ composito ꝯ mate
intellecta agens substantiando facit vnum ens actu
existendi et non ens habitu

Tractat⁹ doctoris plani de materia prima ⁊ forma.

QUotandum q⁹ cum sunt duo principia pri
ma substantie secundum rem. ſ. materia et forma. Materia
est illud q⁹ est in potentia nullam habens formam de se. Sed
ens in potentia ad omnes formas et subiectum omnium nec p=
prie loquendo aliquid de essentia compositi. Sed subiectum
essentie sine quo essentia subsistere nō potest: vñ occasionaliꝫ
est materia necessaria ad compositum forma autem est tota
ēntia compositi: sicut vult Aristotil⁹ septimo metaphi. vnde
ꝛ essentia hominis possit sine materia subsistere infinitiꝫ esset nobilior ꝫ illa es=
sentia que modo in materia reperitur.

¶ Individuum per naturam materie habet nō esse

per naturam aūt forme habet esse. ꝛ ideo oēs forme separate a materia prima
incorruptibiles: q⁹ eē earum non dependet a materia sunt hec forma que solum
in materia reperitur duplex habet esse. Est enim forme essentia alia ab essentia
materie ꝛ puoz naturaliter tam materia ꝫ composito: sicut dicit Arist. in prin
cipio septimo metha. ꝛ ita aliquod esse habet primo naturaliter in se preter esse
quod sibi dere linquitur inquantum est actus materie ꝛ perfectio compositi pro
ut ergo est aliquid in se duplex hēt eē vnuz inquantum est vna essentia in se: alia
ab essentia materie sue omni comparatione ad materiam ꝛ sic ꝓprie vocatur
essentia: ꝛ hoc eē vocatur esse essentiale: aliud habet in comparatione ad materi
am inquantū est multiplicabilis per materiam. Primus enī scōz naturā est for
ma multibiliꝫ p naturā ꝫ actu multiplicē ꝛ hoc eē vocat eē hītuale q⁹ debeꝫ nature
inquantū natura est multibilis per multa. ¶ Secundū autē q⁹ forma est in mate
ria alia duo esse habet est enim actus materie ꝛ sic proprie vocatur forma dici=
tur enim forma ab informando.

¶ Aliud autem esse habet ꝫ immediate consequitur

ex isto per hoc. enī q⁹ est actus alicie ex cōsequenti est perfectio tocius compositi
ꝛ secundum hoc esse dicitur quidditas ꝛ vtrumq; istorū duorum esse vocatur esse
actuale siue actus essendi ꝛ secundum hoc esse est forma subiecta in actu ꝛ prin=
cipium individui. et sic patet q⁹ ꝓncipia rerum individuarum singularia sunt
ꝛ nō vniuersalia: quia forma singularis ꝛ materia singularis sicut dicit comme=
tator. septimo metaphi. capi. de vniuersalibus hec autem quattuor esse habz for
ma complete extra animam. ꝛ ita vniuersale sub esse vniuersali extra animam
est hoc tñ eē nō est accidētale: sed habituale solū. vñ secundum actū existendi ni=
hil est extra animā nisi singulare: quia scōm actū existendi solum reperitur for=
ma in materia scōm tñ habitum vniuersale est extra animā huic autem vniuer
sali corñdet species vniuersalis in anima hec enim naturam vniuersalem existē
tem extra animam representat intellectui: non prout actu multiplicatum est in
singularibus: sed prout ipsa multiplicabilis est.

¶ Hec autem species quia abstracta est per intellectū

a materia et a materialibus condicionibus habet esse vniuersale in actu. vñ
vniuersale actū existendi sub tali esse solum ab anima habet. ꝛ hoc est q⁹ dicit cō
mētator q⁹ intellectus agens subtrahendo facit vniuersale secundū actū supple
existendi ꝛ nō scōz habitū. ꝛ sic intelligendū est q⁹ dicit Aristo. in fine posteriorū. ꝛ
in fine metha. veterꝫ q⁹ ex mitis memoritis erpimētat vnū vniuersale quiescēs
in anima quia illa anima facit vniuersalia esse multa. ſ. solum vniuersalia esse
in actu. ſ. in anima cum enim intentio recepta in sensu sit individuale ꝛ sub con
dicionibus materialibus sub quibus non potuit ab intellectu recepi in materia
necessariū fuit: vt per intellectum agentem abstraheretur ab hmōi modi con=
dicionibus ꝛ sic fieret vniuersalis in actu ꝛ intelligibilꝫ. vñ ista abstractio ma=
gis necessaria est propter animā ꝫ propter ipsum vniuersale: vñ phūs primo de
anima quando dicit q⁹ vniuersale aut nihil est aut posterius et commentator in

videcio metaphisice. cum dicit q vniuersale habet esse extra animā intelligēt de esse q est actus existendi ꝛ non de esse habituali. sic enim vniuersale posterius est singularibus cū ab eis abstrahatur ꝛ etiā secundum actum existendi destruuntur enim vniuersalia destructis primis singularibus secōm tñ esse habituale incorruptibilia sunt licet enim nullus hō sit in natura humana est quedam natura que nata est multiplicari p plura individua licet actu aliter in nullo reperiatur ꝛ sic complete ee vniuersalis habet ꝛ pro tali esse concedenda est hec ppō homo est nullo homine existente.

¶ Si autē aliquis obiciat q hec opinio ponit vniuerse secundum rem esse aliquid preter intellectum ꝛ extra singularia ꝛ ita ponit ydeas separatas sicut posuit plato.

¶ Dicendum q Plato posuit formas vniuersales separatas extra singularia habēt actū existēdi ꝛ esse hoc aliquid erentia. actu sicut entitas alicuius licet vniuersale habeat esse habituale in se preter hoc q est in singulari tñ secundum actum solum reperitur in singularibus cum forma sine materia actualiter subsistere non potest.

¶ Et si .V. aliquis obicist adhuc q hec ē diffinitio vniuersalis q sit vnū in multis ꝛ non preter multa: sicut dicit Arist. primo posteriorum.

¶ Dicendum q illud esse nō dat actualem existentiam sed habitualem: vt sit sensus vniuersale est vnū natū esse in multis et de multis vnde secōm esse vniuersale habitualiter est in multis. ꝛ sub hoc esse non includit aliq̄ individua determinata/sed omnia presencia preterita ꝛ futura indifferenter ꝛ secundū hoc est de vniuersali sciētia secundum autem q est actualiter multiplicatum includit individua presencia determinate ꝛ sub tali esse est corruptibile: ꝛ de eo ē ymaginatio et nō scia: sicut vult Arist. in veteri metha. vbi disputat contra platonem.

¶ Intelligendum est q in vniuerso tria sunt agētia per se. s. deus: natura/et ars/comprehendendo sub natura tam agens rationale q agens irrationale: ꝛ ista agencia se habent secundum ordinem: qm̄ natura in omni actione sua presupponit effectum dei ꝛ ars in omni actione sua effectum naturē verbi gra materia prima presupponitur in omni actione nature: nā nullū agens naturale potest facere aliquid de nihillo: sed quicquid facit facit presupposita materia q transmutat extrahendo vel inducendo formam de materia seu de potentia materie ꝛ sic natura in sua accione presupponit materiam primam que est effectus primi/qm̄ solus deus potest causare aliquid nullo presupposito ꝛ illud est tenendum per fidem: sed non per philosophiā: quia philosophi dicunt q nullū agens potest aliquid facere nisi presuppositā materia. ꝛ ideo dicunt q materia prima est eterna ꝛ ingenerabilis ꝛ incorruptibilis: vt patet primo physicorum. tñ secundū fidem omne ens aliud a deo est / de nouo productum in esse et nullum aliud ens a deo est eternū ꝛ sic materia prima est effectus dei: quia producitur in esse a deo tāq̄ effectus a causa et omne agens naturale presupponit materiam primā. ꝛ ita nulla presupponit materiam que est effectus dei: vt dictū ē in principio. ꝛ sicut natura psupponit effectū dei ita ars psupponit effectum naturē: qz̄ ol actōe artis psupponit substātia ꝓposita inquātū ars agit ꝛ substātia composita est effectus nature: vt plumbum/argentū ꝛ huiusmodi substantie ꝓposite sunt per actionem nature.

¶ Circa accerum est intelligendum q ars quedaz agit per compositionē rerum naturaliū adinuicē. ꝛ sic domus fit ab arte ꝛ est res artificiabilis ꝛ quedam facit per transfigurationem transmutando substantiam

compositum de vna figura in aliam. vt de argento facit denariū aut ciphū transmutando argentum de figura & habēt in aliam figurā: vt in figuram denarii vel ciphi nihil auferendo de substantia argenti. ¶ qō facit per ablationē vel actionē auferendo partes materiales ¶ inducendo nouam formā artificialem. vt pz in faciendo statuā de lapide vel de ligno in hac enim actione auferuntur partes que sunt de substantia ligni ¶ inducitur nouā figura ¶ nouę lineę ¶ nouę superficies ¶ ita in tali factione est ablatio materie ¶ inductio formę q pz: quia nihil tali factione induceretur nouā figura ¶ nouę superficies ¶ nouę lineę sequerentur inconuenientia tria. primū est q in corpore esset superficies immediata superficiei q est contra Aristo. septimo phisi. qui dicit q sicut in lineis ymaginatis non est punctus immediatus puncto. ita nec in superficie est linea immediata superficiei linee nec in corpore continuo est superficies immediata superficiei probatio ꝙ fiat nā in ablatione vnius partis corporis ab alia in parte ablata seu decisa ab alia fit vna superficies ex ea parte qua fit ablatio ¶ ita est nouā ¶ eadem ratione in parte a qua fit ablatio fit vna superficies nouā: quia si ille due superficies in parte decisa ¶ in parte a qua fit ablatio prefuerunt ab decisionē sequeret q ab decisionem fuerunt iste due superficies immediate in corpore continuo q est impossibile: quia tunc totum corpus non fuisset continuum nec ille partes continuate ad inuicem sed contiguate: quia continua sunt quorum vltima sunt vnuz vt pz p Aris. in predicamentis ca. de quātitate ¶ cōtigua sunt quorū vltima sunt simul ¶ ā vnū vt patet quinto phisicorū (verbi gratia) diuersa corpora contigua adinuicem vt aer ¶ aqua ex ea parte qua contangunt se habent duas superficies que sunt simul adequate: sed medietas vnius corporis continui vt puta aque habet vnam superficiem in medio corporis continuantē illas medietates adinuicē. et iō dicit Aristo. in predicamentis q cōtinuū est cuius partes copulantur ad eundem terminū communem.

¶ Secundum inconueniens est ꝙ si in statua facta ex ligno ¶ lapide non esset nouā superficies vel nouā figura sequeretur q artifex faciendo statuā nihil nouū cāret ¶ ita nihil faceret: qz facere facto nihil ē facere probatio ꝙ fiendo statuā non facit aliquē materiā si eam presupponit: si ergo non induceret aliquā nouā formā vel nouā figurā vel superficiem sequeretur q nihil omnino faceret: quia nec facit nouā materiā nec nouā formā ¶ per consequens nec nouū compositum ex his.

¶ Tertium inconueniens est q in lapide vel in ligno cōtinuo essent infinite statue in actu actualitate existentie licet non actualitate separationis ¶ infinite scutelle ¶ sic de singulis q est valde inconueniens ¶ etiam sequitur vltra q in qualibet parte lapidis vel ligni essent simul pars statue cum parte lapidis vel ligni ¶ esset simul pars statue cū parte scutelle ¶ sic idem esset pars statue ¶ scutelle ¶ idē essent pars pedis statue ¶ manꝰ ¶ capitiꝫ q videt inconueniens

¶ Adhuc quedam operatio artis fit per alterationez materie sicut patet de operationibus quibus cerussa ¶ panis in quibus materia alteratur vt notum est ¶ idem ē in opere alicuius quo secundum aliquod fit aurum vel argentum ¶ quedam operatio fit per motum localem: vt patet in opere agriculture in quo rustici mouent localiter terram separando partes terre ab inuicem ¶ est reponendo terram ad cooperiendum semen.

¶ Sed potest esse dubia qz in his que fiunt per artez mediāte operatiōe nō solū operatur ars: sz etiā natura. vigni enim natura alterat materiam ex qua fit aurū vel argētū ¶ etiam materiā ex ā fit cerussa ē ḡ dubiū pmū

vndecio metaphisice. cum dicit q vniuersale habet esse extra animā intelligūt de esse q est actus existendi ⁊ non de esse habituali. sic enim vniuersale posterius est singularibus cū ab eis abstrahatur ⁊ etiā secundum actum existendi destruuntur enim vniuersalia destructis primis singularibus scōm th esse habituale incorruptibilia sunt licet enim nullus hō sit in natura humana est quedam natura que nata est multiplicari p plura individua licet actualiter in nullo reperiatur ⁊ sic complete ē vniuersalis habet ⁊ pro tali esse concedenda est hec ppō homo est nullo homine existente.

¶ Si autē aliquis obiciat q hec opinio ponit vniuersale secundum rem esse aliquid preter intellectum ⁊ extra singularia ⁊ ita ponit ydeas separatas sicut posuit plato.

¶ Dicendum q Plato posuit formas vniuersales separatas extra singularia habēt actū existēdi ⁊ esse hoc aliquid entia. actu sicut entitas aliorum⁹ licet vniuersale habeat esse habituale in se preter hoc q est in singulari th secundum actum solum reperitur in singularibus cum forma sive materia actualiter subsistere non potest.

¶ Et si A. aliquis obiciat adhuc q hec ē diffinitio vniuersalis q sit vnū in multis ⁊ non preter multa: sicut dicit Arist. primo posteriorum.

¶ Dicendum q illud esse nō dat actualem existentiam sed habitualem: vt sit sensus vniuersale est vnū natū esse in multis et de multis vnde scōm esse vniuersale habitualiter est in multis. ⁊ sub hoc esse non includit aliq̄ individua determinata/sed omnia presencia preterita ⁊ futura indifferenter ⁊ secundū hoc est de vniuersali scientia secundum autem q est actualiter multiplicatum includit individua presencia determinate ⁊ sub tali esse est corruptibile: ⁊ de eo ē ymaginatio et nō scia: sicut vult Arist. in veteri metha. vbi disputat contra Platonem.

¶ Intelligendum est q in vniuerso tria sunt agētia per se. s. deus: natura/et ars/comprehendendo sub natura tam agens rationale q agens irrationale: ⁊ ista agencia se habent secundum ordinem: q̄m natura in omni actione sua presupponit effectum dei ⁊ ars in omni actione sua effectum nat̄ verbi gra materia prima presupponitur in omni actione nature: nā nullū agens naturale potest facere aliquid de nihillo: sed quicquid facit facit presupposita materia q transmutat extrahendo vel inducendo formam de materia seu de potentia materie ⁊ sic natura in sua accione presupponit materiam primam que est effectus primē/q̄m solus deus potest causare aliquid nullo presupposito ⁊ illud est tenendum per fidem: sed non per philosophiā: quia philosophi ponunt q nullū agens potest aliquid facere nisi presuppositā materia. ⁊ ideo dicunt q materia prima est eterna ⁊ ingenerabilis ⁊ incorruptibilis: vt patet primo physicorum. th secundū fidem omne ens aliud a deo est / de nouo productum in esse et nullum aliud ens a deo est eternū ⁊ sic materia prima est effectus dei: quia producitur in esse a deo tāq̄ effectus a causa et omne agens naturale presupponit materiam primā. ⁊ ita nulla presupponit materiam que est effectus dei: vt dictū ē in principio. ⁊ sicut natura pſupponit effectū dei ita ars pſupponit effectum nat̄: qz ol actōe artis pſupponit substācia ꝓposita inqnātū ars agit ⁊ substātia composita est effectus nature: vt plumbum/argentū ⁊ huiusmodi substantie ꝓpositę sunt per actionem nature.

¶ Circa accerum est intelligendum q ars quedaz agit per compositionē rerum naturaliū adinuicē. ⁊ sic domus fit ab arte ⁊ est res artificiabilis ⁊ quedam facit per tranfigurationem transumendo substantiam

compositum de vna figura in aliam.vt de argento facit denarii aut ciphi transmutando argentum de figura q̄ habēt in aliam figurā:vt in figuram denarii vel ciphi nihil auferendo de substantia argenti.⁊ qō facit per ablationē vel infusionē auferendo partes materiales ⁊ inducendo nouam formā artificialem.vt ps̄ in faciendo statuā de lapide vel de ligno in hac enim actione auferuntur partes que sunt de substantia ligni ⁊ inducitur nouā figura ⁊ nouetuitz ⁊ nouę superficies ⁊ ita in tali factione est ablatio materie ⁊ inductio formę q̄ ps̄:quia nihil tali passione induceretur noua figura ⁊ nouę superficies ⁊ noue linie sequerentur inconuenientia tria.primū est q̄ in corpore esset superficies immediata superficiei q̄ est contra Aristo.septimo phisi.qui dicit q̄ sicut in lineis ptinuatis non est punctus immediatꝰ punctō. ita nec in superficie est linea immediata superficiei linee nec in corpore continuo est superficies immediata superficiei probatio ꝓ ſie facte nā in ablatione vnius partis corporis ab alia in parte ablata seu decisa ab alia fit vna superficies ex ea parte qua fit ablatio ⁊ ita est noua ⁊ eadem ratione in parte a qua fit ablatio fit vna superficies noua:quia si ille due superficies in parte decisa ⁊ in parte a qua fit ablatio prefuerunt ab decisionē sequeret q̄ ab decisiōnem fuerunt iste due superficies immediate in corpore continuo q̄ est impossibile:quia tunc totum corpus non fuisset continuum nec ille partes continuate adinuicem sed contigue.quia continua sunt quorum vltima sunt vnaz vt ps̄ p Arist. in predicamentis ca.de quātitate ⁊ cōtigua sunt quorū vltima sunt simul ⁊ nō vnā vt patet quinto phisicorū (verbi gratia) diuersa corpora contigua adinuicem vt aer ⁊ aqua ex ea parte qua contangunt se habent duas superficies que sunt simul adequate.sed medietas vnius corporis continui vt puta aque habet vnam superficiem in medio corporis continui ⁊ illas medietas adinicē. et iō dicit Aristo. in predicamentis q̄ cōtinuū est cuius partes copulantur ad eundem terminū communem.

¶ Secundum inconueniens est q̄ si in statua facta ex ligno ⁊ lapide non esset nouā superficies vel noua figura sequeretur q̄ artifex faciendo statuā nihil nouū cāret ⁊ ita nihil faceret:qui facere facto nihil ē facere probatio ꝓ ſie naz facies statuā non facit aliquē materiā si eam presupponit:si ergo non induceret aliquā nouā formā vel nouā figurā vel superficiem sequeretur q̄ nihil omnino faceret:quia nec facit nouā materiā nec nouā formā ⁊ per consequens nec nouū compositum ex hijs.

¶ Tertium inconueniens est q̄ in lapide vel in ligno cōtinuo essent infinite statue in actu actualitate existentie licet non actualitate separationis ⁊ infinite scutelle ⁊ sic de singulis q̄ est valde inconueniens ⁊ etiam sequitur vltra q̄ in qualibet parte lapidis vel ligni essent simul pars statue cum parte lapidis vel ligni ⁊ esset simil pars statue cū parte scutelle ⁊ sic idem esset pars statue ⁊ scutelle ⁊ idē essent pars pedis statue ⁊ manꝰ ⁊ capitiz q̄ videt̄ iconueniēs

¶ Adhuc quedam operatio artis fit per alterationez materie sicut patet de operationibus quibus cernisia ⁊ panis in quibus materia alteratur vt notum est ⁊ idem ē in opere alchimie quo secundum aliquos fit aurum vel argentum ⁊ quedam operacio fit per motum localem:vt patet in opere agriculture in quo rustici mouent localiter terram separando partes terre ab inuicem ⁊ est repenendo terram ad cooperiendum semen.

¶ Sed potest esse dubia q̄ in his que fiunt per artez mediāte operatōe nō solū operatur ars:ſz etiā natura ignis enim naturaliter alterat materiam ex qua fit aurū vel argētū ⁊ etiam materiā ex q̄ fit cernisia ē q̄ dubiū p nū

ꝛ trum huiusmodi res facta ꝙ naturam ꝛ per artem debet dici res naturalis vel artificialis.

¶ Secundus dubius est de rebus factis per compositionem cuiusmodi est domus non videtur ꝙ huiusmodi res sit res artificialis quia omnes partes eius. ſ. lapides/ligna/sunt res naturales. ꝛ per consequens tota est naturale.

¶ Ad primum dubius dicendus ꝙ eorum que fiunt per artem et per naturam: quedam fiant per naturam inchoative ꝛ per artem completive ita ꝙ ars est vltimus agens. ꝛ quedam fiunt econuerso. ſ. ꝙ ars inchoat ꝛ natura complet.

¶ In his que fiunt primo modo huiusmodi debent dici res artificiales: quia a fine et ab vltimo agente denominatur vnumquodq; factum. ꝛ ideo gladius/ꝛ castellum/ꝛ huiusmodi dicantur res artificiales: quia natura inchoauit calefaciendo ꝛ mollificando ferrum et faber complevit figurando ferrum iam calefactum.

¶ Sed in his in quibus ars inchoat ꝛ natura complet ars nihil facit nisi ordinate ꝛ artificialiter applicando actiua passiuis quibus adinuicem applicatis natura complet inducendo formam per alterationem ꝛ isto modo sanitas inducta per iuuamentum artis est naturalis. quia medicus nihil facit nisi applicando actiua passiuis modo/debito et mensura debita. vt additio potionis vel inplastrum egroti anti corpori inter que ponitur est actio. i. alteratio non naturalis. et ideo sanitas inducta per talem alterationem debet dici naturalis ꝛ non artificialis. ꝛ propter hoc dicitur ꝙ medicus est instrumentum nature: quia medicus nihil facit ad sanitatem nisi applicando actiua ꝛ passiua adinuicem et eodem modo est de auro vel argento per artem alkemie qm. si forma auri vel argenti inducatur: hoc est per actionem nature ſ. per alterationem agentis naturalis: quia artifex istius artis nihil agit nisi applicando actiua passiuis modo/et mensura/debitis.

¶ Et eodem modo est de seruicia/ꝛ blado/ꝛ mestibus que vtrolibet ars inchoat ꝛ natura cõplet ꝛ perficit modo iã dicto si tñ huiusmodi res non dicantur mere naturales: tunc debent dici partim naturales ꝛ magis debent dici naturales qm̃ artificiales eo ꝙ finis ꝛ complementũ est a natura quantem predicta sunt vera patet per cõmentatorem sco phisi. qui dicit ꝙ multo cicius ars iuuat naturam ꝛ natura artem.

¶ Ad aliud dubium de domo dicendum ꝙ non omnes partes domus sunt mere naturales: quia quedam partes domus fiunt ab arte quantum ad formas accidentales. in eis vt lapides/ligna cisa et preparata ad edificiũ: quia iste partes habent nouas figuras ꝛ superficies per operationem artis vt dictum est ꝛ posito ꝙ omnes partes materiales domꝰ essent naturales ita ꝙ ligna et lapides non cisa nec preparata applicantur adinuicẽ ad huc forma domus eẽt artificialis quia causatur per operationẽ artis applicantis artificialiter partes domus adinuicem. ergo. ꝛc.

¶ Circa relatiua est sciendus ꝙ relatiuũ est duplex in gener. ſ. relatiuũ grãmaticale logicũ: ꝛ relatiuũ seu reale seu methaphi. ita enim idẽ sũt: aliquo mõ quia logicus et methaphisicꝰ circa idẽ laborãt.

¶ Relatiuũ gramaticale sic describitur: relatiuum est rei ante latere reddatiuum.

¶ Relatiuum logicale sic describitur: relatiuum est minus esse est ad aliud se habere ex hiis descriptionibus apparet differentia inter relatiua predicta. quoniam relatiuum grammaticale non potest facere intellectum perfectum nisi aliquid ipsum precedat q̄ refertur per illud relatiuū nec tenetur aliter relatiue. ꝛ idem precedens quodcūq; fuerit siue terminus simplex siue compositus dicitur esse suus antecedens. verbi gratia hec oratio sinus filius disputat non facit perfectum intellectum: quia hic nihil precedit ad q̄d relatiuū potest referre: sed hec oratio facit intellectū perfectum. homo currit et suus filius disputat: q̄r hic precedit añcedēs relatiui ꝛ sic nō est ō relatiū logicalib⁹ seu realibus: quia oratio in qua ponitur huiusmodi relatiuū potest habere perfectum intellectū si nihil precedat ad q̄ relatiuum referatur. nam hec oratio pater currit habet perfectum intellectū. ꝛ tñ nihil precedit ad q̄ relatiuum refertur.

¶ Alia differentia ponit potest: quia relatiuum grāmaticale sēper refertur ad aliquid ꝓp⁹ eo secundum intellectū q̄ dicitur antecedens relatiui: sed relatiuum reale refertur ad relatiuū coexiuum cū illo. nam relatiua realia sunt simul in natura: vt patet ex predictis.

¶ Hiis visis vidende sunt diuisiones dictorum relatiuorum.

¶ Relatiuum grammaticale diuiditur sic: quia aliquod est relatiuum substātie: vt iste/idem/ipse/alius/reliquus/ꝛ quedam sunt relatiua accidentium: vt talis/qualis/tantus/quantus.

¶ Relatiuorum substantie: quedā sunt relatiua ydēntitatis vt/iste/idem. ꝛ quedam sunt relatiua diuersitatis: vt alius reliquus.

¶ Relatiuum reale diuiditur quia quoddam est relatiuum equeperantie et quoddam disqueperantie. Relatiuum equeperantie est q̄ sub eodem nomine siue voce competit vtrique relatiuorum. ꝛ isto modo differens/simile/et equale dicuntur relatiua: quia differens refertur ad se. differens enī dī differēs a differēte. ꝛ simile dicitur ad sibi simile. ꝛ eōdē dī ad sibi equale.

¶ Et relatiuum equeparātie adhuc diuiditur: quia quoddam relatiuū equeparantie dicitur species multis modis ꝛ relatiuum importans negationem vel diuersitatem cuiusmodi sunt differens dissimile inequale et dicuntur esse species multitudinis sine diuersitatis eo q̄ relata per istas relationes sunt multa et diuersa secundum speciem in illo in quo referuntur q̄uis conueniant in genere. verbi gratia dissimilia dicuntur diuersa secundum qualitatem. ꝛ sic sunt multa in qualitate vnde non dicuntur dissimilia nisi habeant diuersas qualitates secundum speciem.

¶ Similiter inequalia dicuntur multa seu diuersa in quantitate: quia non habent eandem quantitatē secundum speciem ꝛ hoc loquēdo de speciebus multitudinis: seu numeri q̄uis huiusmodi quantitates possint esse in eadem specie quantitatis continue. vbi gra accipiamus duas quātitates continuas: quarum vna sit duorum pedum ꝛ alia trium pedum iste quātitates sunt in eadem specie specialissima quantitatis continue: quia sunt eiusdem nature specifice. nam maius et minus non variant speciem: sed secundum q̄ sūt discreta vt. g. sunt mensurata per numerū pedū sunt in diuersa specie multitudinis seu quantitatis discrete: quia vna est triū pedū. et alia duorum: ꝛ tria et duo dicunt diuersas species multitudinis: quia secundum philosophum octauo methaphi. quelibet vnitas addita numero variat speciem.

¶ Et quoddā relatiuū equeparantie dicitur esse spe-

cies vnius vt idē simile ⁊ equale dicūt species vnius eo q illud in quo comparā
tur secundum huiusmodi relationes est vnū in specie vel in numero vt pz de hoc
relatiuo idē: quia que comparantur seu referuntur secundum idemditatē sunt
idem numero vel specie: vnde illa dicuntur idem que sunt vnum in illo in quo
comparantur vel dicuntur idem (verbi gratia) sint Marcus et Tullius nomina
eiusdem individui. tūc Marcus et Tullius dicuntur idem: qi sunt idem in nume
ro. ⁊ Sor. ⁊ Plā. sunt idem in specie: quia sunt vnū in specie ⁊ sic idem dicitur esse
species vnius.

¶ Similiter simile dicitur esse species vnius quia si
milia dicuntur que habent vnam qualitatem secundum speciem. ⁊ ideo dicit
philosophus quarto methaphisice q similitudo ē vnitas fundata in qualitate.

¶ Similiter equale dicitur species vnius quia illa
dicuntur equalia que habent eandem quantitatem secundum speciem loquen
do de specie multitudinis seu numeri vt patet de duobus quātitatiuis quoum
vtrumq; est duorum pedum illa enim sunt equalia quia habent eandem quanti
tatem secundum speciem multitudinis nam duo et duo dicunt eandem speciem
multitudinis vbi duo quenta conueniant seu sunt idem in eadem specie multi=
tudinis non dicuntur equalia licet habeant quantitatem secundum speciem
quantitatis continue nā magnū corpus et paruū corpus habent eandem quan=
titatem continuatiuam secundum speciem ⁊ tamen non sunt equalia.

¶ Intelligendum q quamuis similitudo ⁊ equalis
as dicantur species vnius tñ requirunt multitudinē: quia nihil est sibi simile
vel equale ⁊ ideo similitudo dicitur vnitas in qualitate fundata supra multitu
dinem ⁊ equalitas dicitur vnitas in quantitate fūdata supra multitudinē.

¶ Sciendum q ydemptitas similitudo ⁊ equalitas
⁊ etiam eorum opposita accipiuntur dupliciter. s. stricte seu proprie ⁊ communiter
stricte loquendo ydemptitas est vnitas in substantia similitudo vnitas in qualis
tate ⁊ equalitas vnitas in quantitate modo quo dictum est ⁊ sic est de eorū op=
positis sicut accidēdo differentiā stricte sic est idē q diuersitas in substantia et
dissimilitudo diuersitas in quantitate vnde proprie ⁊ stricte loquendo ydemp
titas ⁊ differentia solum sunt in substantiis similitudo in qualitatibus et equa=
litas et inequalitas in quantitatibus: sed accipiendo illa communiter et large
sic vnūquodq; istorū in quolibet predicamēto reperitur nō in quolibet reperitur
ydemptitas ⁊ differentia quia vna qualitas est eadem. ⁊ etiam vna qualitas
differt ab alia. similiter ydemptitas ⁊ dīa reperiūtur in quolibet predicamēto.

¶ Similiter similitudo ⁊ dissimilitudo communiter lo
quēdo reperiūtur in qlibet predicamēto cū in quacūq; specie cuiuscūq; predica
mēti duo individua eiusdem specie sunt similia in illa specie ⁊ duo individua di
uersarum specierum sunt dissimilia cū sint diuersa in specie.

¶ Eodem modo est de equalitate ⁊ inequalitate quia
vt accipiūtur communiter et large reperiūtur in omni predicamēto nam duo indi
uidua vnius cuiuscūq; predicamēti eiusdem speciei sunt equalia in participando
istam speciem: quia secundum porphirium ponentem differentiam inter speciem
⁊ accidens omnis spēs essentialiter participatur ab omnibus suis individuis
sed accidens tam separabile ⁊ inseparabile potest participari inequaliter et
secundum magis et minus ab illo cuius est actus et sic patet q duo individua
eiusdem speciei in quocunq; predicamēto sunt equalia in participando istā spe=
ciem ⁊ sic essentialitas communiter accepta reperitur in quolibet predicto.

¶ Et eodē modo est de inequalitate licet q ipsa com
muniter accepta reperitur in quolibē predicamēto: qi in quolibē predicamēto

ſit dare duas ſpecies quarum vna eſt perfectior alia: q; ſpecies conſtituta per differentiam poſitiuã ſe habentẽ per modum habitus eſt perfectior ſpecie conſtituta per differentiã ſe habentem per modum priuationis. nũc autẽ ſecundum philoſo. decimo metha. ſemper vna differentia diuiſiua generis ſe habet per modum habitus ꝙ dra ex oppoſito diuidens idem genus ſe habet per modũ priuationis alterius dre. ꝙ ideo in omni genere eſt dare duas ſpecies quarum vna eſt perfectior altera. nã conſtituta ſpecies per differentiam ſe habentẽ per modum habitus eſt perfectior ſpecie per differentiam ſe habentẽ per modũ priuationis ꝙ ſequitur ꝙ in vnoquoq; predicamento ſunt due ſpecies inequales in perfectione ꝙ ſic inequalitas communiter accepta reperitur in omni predicamẽto.

¶ Eodem modo eſt de aliis multis que proprie ſunt vnius predicamẽti ꝙ extenſiue ꝙ large loquendo ſunt in quolibet predicamento (verbi gratia) ſũa proprie ꝙ ſtricte loquendo pertinet ad genus ſubſtantie ꝙ large loquendo extenditur ad vnumquodq; predicamentorum. nam in quolibet predicamento genus dicitur eſſe ſubſtantia ſeu de ſubſtantia ſpeciei quia genus eſt de quidditate ſpeciei ſeu de eſſentia ſpeciei ꝙ in vnoquoq; predicamento dra conſtitutiua ſpeciei. dra ſubſtancialis ſpeciei dicitur vſi ſubſtantia communiter loquendo eſt idem ꝙ eſſentia ſeu quidditas reperitur in quocunq; predicamento reperitur eſſentia ſeu quidditas.

¶ Nam color eſt de eſſentia ſeu de quidditate albedinis cũ predicetur in quid de albedine ſimiliter qualitas et quantitas communiter loquendo reperiuntur in diuerſis predicamentis.

¶ Nam in ſubſtãtijs imaterialibus dicitur vna ſubſtantia imaterialis maior alia ſiue maioris perfectionis ꝙ maius et minus dicunt quantitatem.

¶ Similiter quantitas communiter loquendo reperitur in qualitate nã vna qualitas dicitur maioris virtutis vel perfectionis ꝙ aliquando vnus color dicitur maior alio ꝙ magis dicit quantitatẽ.

¶ Similiter tãtũ ꝫ quãtũ reperiũtur in ſubſtãtia ꝫ etiã in qualitate: qa dñ dicitur ꝙ tãtus calor eſt in vno igne quantus eſt in alio.

¶ Similiter qualitas accepta communiter reperitur in quolibet predicamento: quia ſpecifica predicatur in quale de ſpecie, cuius eſt differentia et etiã differentia ſpecifica dicitur eſſe qualitas: vt patet ex quinto methaphiſice. ſed in omni predicamento reperitur differentia ſpecifica. ideo ꝙlitas communiter accepta reperitur in quolibet predicamento.

¶ Circa tamen quantitatem eſt ſciendum ꝙ doctores diſtinguunt de quantitate: ꝙ quedam eſt quantitas molis: et quedam eſt quãtitas virtutis ꝙ perfectionis: quantitas molis ſolum pertinet per ſe ad vnũ predicamentum. ſ. ad predicamentũ quantitatis. quãtitas virtutis ꝙ magis et minus ꝙ tãtũ ꝙ quantũ virtutis ſeu perfectionis ꝫg eodẽ modo reperiuntur in quolibet predicamento vel in diuerſis predicamentis: ſcilicet quantitas dicatur de predictis. th. hoc eſt ſecundũ primo poſteriorum: ꝙ per primo ꝙ magis proprie dicitur de quantitate molis ꝫ de quantitate virtutis ſeu perfectionis.

¶ Vlſo de relatiuo equeparãtie: ſciendum ꝙ relationũ diſequeparantie eſt ꝙ alio ꝙ alio nole dem oſtat vtriq; extremorũ cuiuſmodi ſũt pr̃ ꝙ filius ꝙ dñs ꝙ ſeruus ꝙ iſtorum relationum ꝫdã ſe habent ad modũ numeri: vt duplum et dimidium ꝙ ꝫdã ad modũ actionis ꝙ paſſionis: vt pr̃ filius dñs ſeruus nã dr̃ pr̃ reſpectu actionis: vt qz genuit ꝙ filius dr̃ reſpectu paſſionis: vt qz genitus eſt ꝙ dr̃ dr̃ rõne actionis: quia cohercere ꝙ ſeruus ratione paſſionis: vt quia cohercetur a dño et rex dr̃

ratione actionis vt quia habet regere populū ꝙ cohercere a rege regibilem ꝙ populꝰ se habet per modum passionis vt qꝫ est a rege regibilis non enim est vnū nomē impositum correlatiuo regis et ideo oꝫ fingere et circūloqui sibi correlatiuum p plura nomina modo iam dicto.

¶ Adhuc circa relationē sciendum ꝙ relatio est quedam habitudo siue intervallū inter extrema relationis nec est dicendū ꝙ relatio referatur: sed est illud quo vnū extremū relationis refertur ad aliud extremum.

¶ Unde sciendum ꝙ ad relationē requiruntur subiectum fundamentum terminus a quo terminus ad quem: vbi vbicūq; est relatio realis ibi sunt quinq; s. ipsa relatio ꝫ subiectū relationis ꝫ fundamentum relationis ꝫ duo extrema inter que est relatio (verbi gratia) dñs ꝫ seruus referuntur ad inuicē ꝫ sibi concurrunt quinq; scz dominiū ꝙ est relatio dñi ad seruū ꝫ subiectum dominii. s. ille in quo est dominiū sicut in celare et fūdatio scz potētia cohercitiua ꝫ duo extrema: scz domin⁹ ꝫ seruus.

¶ Et est sciendum ꝙ est alia relatio qua dominus refertur ad seruū. a alia qua seruus refertur ad dominū quia relatio dñi ad seruū dicitur dominium. ꝫ relatio serui ad dominū dicitur seruitus. similiter relatio patris ad filiū dicitur paternitas. ꝫ relatio filii ad patrem dicitur filiatio.

¶ Et est sciendum ꝙ extrema relationis sunt duplicia quedam per se ꝫ quedam per accidens extrema per se sunt aggregata p accidens ex subiecto relationis ꝫ ipsa relatione. Extrema per accidens sunt ipsa subiecta relationū (verbi gratia) extrema p se paternitatis sūt pater et filius accipiēdo patrem et filium: vt hñt suppositionē simplicem: scz vt supponūt pro aggregatis: sed Johannes et wilhelmus sunt extrema per accidens paternitatis posito ꝙ Johannes genuit wilhelmū: qꝫ accidit Johanni ꝙ referat ad wilhelmū: quia non refertur ad wilhelmū nisi per paternitatem que est accidens eius. ꝫ eodē modo est de aliis vt dño et seruo rege et populo. s. ꝙ quedam sunt extrema que p se referuntur adinuicem ꝫ quedam sunt que referuntur adinuicem per accidens. ꝫ istam distinctionem ponit Aristo. quinto methaphisice.

¶ Et si dicatur ꝙ aggregata per accidens non videtur esse per se extrema: quia ꝙ est per accidens non est per se nec econuerso.

¶ Dicendum ꝙ aggregata per accidens cuius sunt totalia significata per huiusmodi nomina pater/et filius/domin⁹/et seru⁹ sūt per se relatiua: quia per se referuntur ad inuicem ꝫ sunt simul natura et sūt simul in intellectu: sed huiusmodi aggregata sunt entia per accidens: vnde illud idem ꝙ est ens per accidens est per se relatiuum similiter et econuerso ꝙ est ens per se est per accidens relatiuū nā substantia est per se ens: vt sor. est per se ens ꝫ est per accīs relatiuū: qꝫ nō est relatiuū nisi rōne relatōnis q̄ est accidens in eo ꝫ sic pz ꝙ ens p accidēs est per se relatiuū ꝫ ens per se est p accidens relatiuū. vñ hec est multiplex pater per se refertur ad filium ex eo ꝙ subiectum. s. iste terminus pater potest habere suppositionē simplicem vel personalem si habeat suppositionem simplicem tunc supponit pro suo significato totali. s. pro aggregato ex subiecto et paternitate ꝫ sic est vera ꝙ illud aggregatum per se refertur ad filium. Si vero habeat suppositionem personalem sic est falsa: quia sic supponit pro subiecto paternitatis tantum et denotatur ꝙ idem ꝙ est subiectum paternitatis: vt sortes vel Plato per se referuntur ad filium ꝙ est falsum.

¶ Sub aliis verbis potest dici ꝙ huiusmodi oratio pater per se refertur. ꝛc. est distinguendum ex eo ꝙ subiectū potest accipi pro eo ꝙ subiectum significat vel pro eo ꝙ subiectum denominat hoc est pro primo de

predicatur subiectum denominatiue primo modo est vera: quia subiectum significat aggregata ex subiecto et paternitate et idem per se refertur. primo sensu habet subiectū suppositionē simplicem. secūdo modo est falsa: quia iste terminus pater predicatur denominatiue de subiecto paternitas. sicut ac sor. sic enī dicendo sor. ē pater est predicatio denotatiua. q̄ ita denominat q̄ subiectum paternitas: vt sor. vel. p. q̄ se refert ad filiū q̄ ē falsū et in hoc sensu subiectū hēt suppositionē personalē.

¶ Ista distinctio habet locum communiter vbicunq; subiicitur terminus permanens accidentalis siue sit adiectiuus siue sit substantiuum vt predicatū iste predicatus q̄ pōt cōpetere subiecto p suo significato totali: sz vbi predicatū nō pōt competere subiecto nisi p eo q̄ subiectū denotat ibi. ppositō nō ē multiplex: sz licet ppositione subiectū supponit solū p eo q̄ denotat. q̄ hēt suppositionē personalē. (verbi gratia) homo nō est multiplex albū currit nec hoc albū est hō: quia in istis predicatum non potest competere subiecto pro suo significato totali: sed solum pro eo q̄ subiectum denominat videlicet pro sor. vel pla. ¶ Ista tamen est multiplex album est ens per accidens. et hec similiter albus opponitur nigro qui in istis predicatum competit subiecto pro eo q̄ subiectus significat. q̄ non pro eo q̄ denominat nam hec est vera aggregatum ex subiecto. q̄ accidente est ens per accidēs et hec est falsa: subiectū albedinis est ens per accidens nam sor. qui est subiectū albedinis est ens p se. q̄ non est ens per accidens. Similiter hec est vera albū opponitur nigro scōm q̄ subiectum accipitur pro eo q̄ significat non secundum q̄ accipitur pro eo q̄ denominat nā aggregatū ex subiecto. q̄ albedine opponitur nigro. subiectū albedinis scilicet sor. vel pla. nō opponitur nigro. Similiter est de substantiis q̄ denotant hēnt est multiplex genus. q̄ species sūt relatiua. q̄ hūit dñs. q̄ seruus. sūt simul natura. q̄ hūitter cā. q̄ efficiēs sūt simul natura: quia accipiendo ista substātialia p his que denominant sic omnes iste sunt false: sed accipiendo ista denominatiua substantiua pro his que significant adequate sic quelibet istarū est vera: vñ hec est falsa genus et species sunt relatiua secundum q̄ iste termini genus et species supponunt personaliter: quia sic supponunt pro his que denominant: vt pro homine. q̄ animal et hec est falsa homo. q̄ animal sunt relatiua: sed accipiendo illos terminos pro his que significant: vt pro aggregatis ex rebus et intentionibus sunc p aggregatis ex subiectis et relationibus speciei et generis sic est hec vera genus et species sunt relatiua. q̄ sic cōcedit ea porphirius eodem modo est de istis dñs et seruus sūt relatiua dñs et seruus sunt simul in natura. si cā. q̄ efficiēs sūt simul in natura.

¶ Sciendum q̄ terminorum concretorum quidam sunt adiectiua et quidam substantiua secundum vocem (exemplum primi) vt album nigrum (exemplum secundi) vt dominus/episcopus/faber/rex/. q̄ huiusmodi qui important subiectū et formam denominantem subiectum: vñ hoc nomen episcopus significat subiectū habens talem dignitatem. q̄ hoc nomen dominus significat subiectus habens dominiū et sic de aliis. et oia ista sunt cōcreta accidentalia quia important formam concernentem subiectum.

¶ Concreta vero substantie dicuntur concreta: quia cōcernit suppositum vt hō assūmptū intelligēdo de subiectū theoc. vñ duplex est concretus. q̄ substantiale. q̄ accidentale. Concretum accidentale est concernens subiectum Concretum substantiale est concernens suppositum. suppositum est substantia singularis rationalis existens. Concretum accidentale est q̄ importat subiectum. q̄ formam inherentem illi subiecto. q̄ tale concretum: quoddam est adiectiuum secundum rem et secundum vocem. q̄ quoddam substantiuum secundum vocē. adiectiuum secundum rem: vt dominus/seruus/rex/episcopus/et dicuntur adiectiua secundum rem: quia important formā accidentalē simplicem inclusaz in significato talis nominis. ¶ Et si dicatur q̄ hoc nomen homo non potest esse nomen concretum quia est abstractū habens cōcretum. q̄ hoc nomē humanum. q̄ idem nō videt concretum. q̄ abstractū. ¶ Dicēdū q̄ idē nō potest concretū. q̄ abstractū vltlat. q̄ abstractōe ibi idē pōt est concretus respectu vni. abstracti a q̄ discēdit. q̄ abstractū respectu alteri concre-

ti(verbi gratia)homo est concretū respectu humanitatisq; abstrahitur, eadem tanꝯ simpliciter a compositioni.ꝙ tñ hoc est abstractum respectu hui⁹ e cōcreti humanuz.ꝙ aliud est concretum respectu alalitatis.ꝙ aliud est abstractum respectu alalis gen⁹uz prout descendit ab hoc adiectiuo hic et hec animalis et hoc animale.

¶ Sed dubiuz est quid huiusmodi abstracta humanitas ꝙ animalitas significant vtrū formā tantū vt aggregatū ex materia ꝙ forma si significent formā tantū querendum est quā formā.et si significent aggregatum tunc hec esset vera:homo est humanitas quia subiectum ꝙ predicatum idē significarent.

¶ Et si dicatur ꝙ non sequitur ꝙ sit vera propter diuersos modos significandi ꝙuis subiectum et predicatū idem significent.

¶ Cōtra si homo ⁊ humanitas idez significāt tūc hec est vera humanitas est substantia.ꝙ non est substātia simplex cū hoc nomē significat substantiam compositam sicut hoc nomē homo.ergo est substantia composita.ꝙ nō aliud compositū quaz ex corpore.ꝙ anima intellectiua.ergo humanitas est homo.ꝙ per conuersionem.ergo homo est humanitas.

¶ Confirmatur quia cū hoc nomen humanitas significet cōpositum ex corpore et anima vt concessum ē hec esset vera humanitas est substantia corporea.ꝙ per consequens est corpus et nō inanimatū.ergo est corpus alatū.ꝙ non corpus sensibile ergo est corpus animatum sensibile et per consequens est alal.ꝙ nō aliud alal ꝙ homo.ergo hec est vera humanitas est homo.

¶ Alii dicunt ꝙ humanitas est forma totius sicut anima est forma partis.vnde dicunt ꝙ humanitas est forma totius hominis sicut anima est forma totius corporis.sed illud non videtur esse verūꝙ si humanitas sit forma totius hominis cum ex forma et illo cuius est forma fiat vnū ex humanitate.ꝙ toto homine fieret vnuz compositū.ꝙ certuz est ꝙ nullus aliud vnū potest ex eis fieri nisi homo:quia anima intellectiua non est pars alterius compositi quā hominis.ergo ex humanitate.ꝙ toto homine fieret vnū compositum scilicz homo tanꝯ ex partibus.et sic homo esset p aro sui ipsius quod est inconueniens.

¶ Item si homo haberet formam totius aliā ab ala intellectiua eadē ratione composituz ex illa forma.ꝙ ex illo toto haberz vnā formam illius totius.ꝙ eadē ratione compositū ex ista tercia forma totius.ꝙ ex toto haberet aliam formam illius totius.ꝙ sic in infinitum.

¶ Propter predictam videtur esse dicēdum ꝙ humanitas est forma hominis.i.anima intellectiua perficiens corpus hominis tamē hoc nomen humanitas vltra hoc significat perfectionem corporis ita ꝙ anima non cōpetit hoc nomen humanitas nisi dū efficit corpus ita ꝙ hoc nomen humanitas idē significat ꝙ hec oratio ala intellectiua perficiens corpus.

¶ Contra probatur ꝙ anima intellectiua et humanitas non sunt realiter idem:qz ala sororis manebit qñ humanitas fortis non manebit.ꝙ hec anima manebit quando hec humanitas nō manebit.qz corrupto forte hec ala manebit.ꝙ hec humanitas non manebit.ergo hec anima.ꝙ humanitas non sunt idem.

¶ Dicendum ꝙ per hanc humanitatez debemus intelligere hanc animam perficientem corpus ita ꝙ idem iudicii debet de omnino de vtroꝯ:quādo ergo dicitur ꝙ hec anima manebit quādo hec humanitas non manebit illud est negandum:quia idem est dicere hec humanitas.qz.ꝙ

ter hec anima perficiens corpus non manebit nō hec est falsa hec alia manebit quando hec anima perficiens hoc corpus non manebit tamen hec est vera hec anima manebit quando hec anima nō esset ꝓficiens hoc corpus.

¶ Unde multum refert ponere tale concretum a parte predicati vel a parte subiecti aut etiam aliquid includens terminum concretum (verbi gratia) deconcreto hec enim est vera deus creans hanc creaturā semper erit: quia semper est deus qui est creans hanc creaturam semper erit. et tamen est falsa. deus semper erit creans hanc creaturam: quia sua conuertibilis est falsa. scilicet ista deus semper creabit hanc creaturam. ꝛ eodem modo est de termino includente terminū concretum cuiusmodi est iste terminus humanitas: quia idem significat ꝙ hec oratio anima intellectiua perficiens corpus vnde hec est vera hec humanitas semper erit: quia hec anima cui accidit ꝙ sit humanitas semper erit tamen hec anima non semper erit hec humanitas nec hec nec hec humanitas semper erit hec humanitas: quia hec anima non semper erit anima perficiens hoc corpus nec hec humanitas semper erit anima (verbi gratia) quia sor. semper erit sor. hec tñ est falsa sor. erit semp sor. albus ꝛ tñ sor. albus semper erit sor. albus sumpto supposito personaliter: quia denominatur ꝙ. s. cui accidit albedo semper erit sortes albus.

¶ Unde idem dictum fundatur super istos. s. ꝙ prędicatum semper appellat suam formam ꝛ etiā super hoc ꝙ terminus aggregatus ex singulari ꝛ accidente in cōcreto supponente personaliter supponit ꝓ illo singulari ꝙ est pars illius aggregati et ideo hec est falsa. s. albus semp erit sortes albus. quia denominatur ꝙ sor. cui accidit albedo semper erit sortes albus hec tamen est vera sor. albus semper erit sor. sumpto ly subiecto personaliter: quia ideꝫ ꝓ quo illud subiectum supponit est idem omnino cuꝫ predicato. ꝛ si sor. albus accipitur simpliciter scilicet ꝓ toto aggregato vel signato totaliter adequato tuꝫ a parte subiecti ꝗ a parte predicati sic est hec vera sortes albus semper erit sor. albus: quia hoc aggregatum semper erit hoc aggregatum secundum omnes affirmato eiusdem de se est necessaria. et vale lector candidissime.

¶ Finit tractatus duorum principiorum et de relatiuis. Magri Walteri Burley Oxoniensis.

¶ Finis.

HEC ROSA VIRTVTIS CELO DONATA REFVLSIT
CLARIOR ASTRIFERIS GEMMA MICANTIBVS
GERMINA FLORENS
REGIA

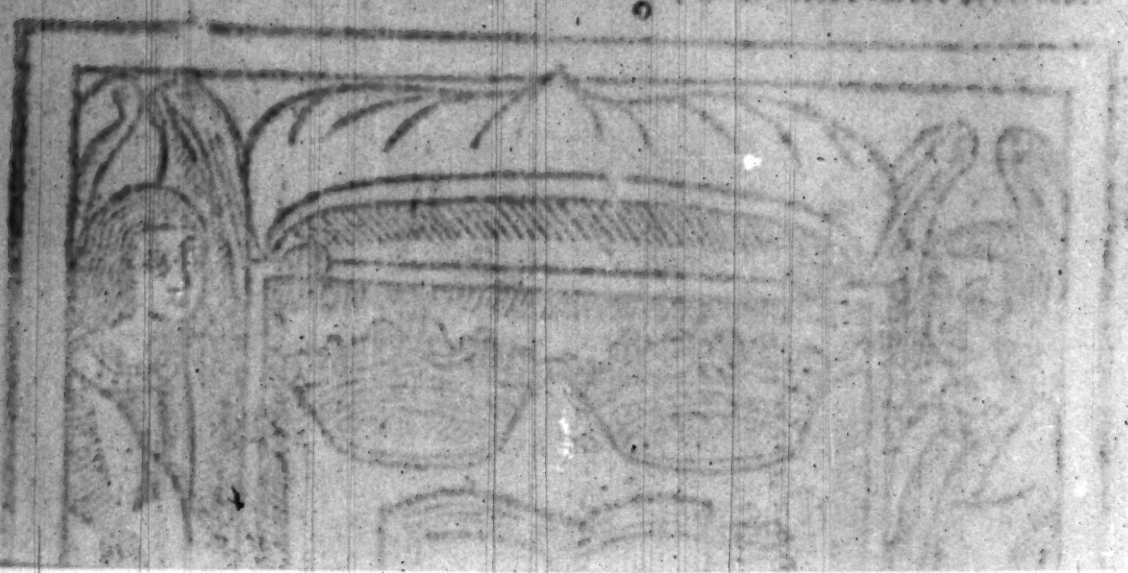

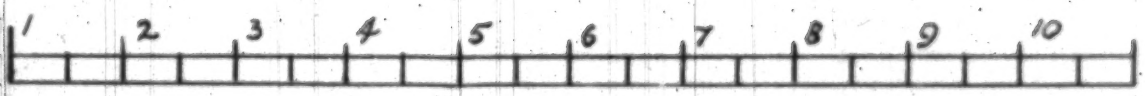
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

¶ Impositus est finis tractatui doctoris planissimi de duobus principijs. s. materia et forma et de relatiuis cum speciali priuilegio p septēnij ex edicto dignissimi cancellarij Oxonie.

¶ Impressum est presens opusculum in celeberima vniuersitate Oxoniensi per me Joannem Scolar in viculo diui Joannis baptiste moram trahentez Anno dñi. M.CCCCC.decioctauo. Mensis vero Junij die septimo.

¶Tractatus expositorius / super libros poste-
riorū Aristotilis: preclarissimi philosophi
Walteri Burlei artium liberalium
et trium philosophiarū magi-
stri meritissimi: ac in sacra
theologia doctoris perspi
cacissimi planissimiq;
suis posteris Oxoniensibus admodum vtilis incipit feli-
citer cum summa diligentia.
recognitus.

Omnis doctrina et omnis disciplina intellectiua fit ex pexistenti cognitione. ꝛc. Omis cognitio nra vel est sensitiua vl intellectiua. Cognitio sensitiua est cognitio ꝛ nō fit ex pexti cognitione Sed ois cognitio nra intellectiua fit ex pexti cognitiōe Sed q̄uis ois cognitio nra intellectiua sit ex pexti cognitōe th phūs hic non loquitur nisi de cognitiōe intellectiua ꝛclonum. Unde per doctrinam ꝛ disciplinā ipse intelligit solū mō cognitionē intellectiuā ꝛclonis. Doctrina ꝛ disciplina idē sūt in re ꝛ differūt solū mō respectu. qz doctria est scia ꝛclusionis ꝓut est a magistro. Et disciplina ē ea dē scia ꝓut recipitur in discipulis. Uel potest dici q̄ doctrina ꝛ disciplina realr dīnt. quia doctrina est scia clonis acquisita ab alio ꝛ disciplina est scia cōclusionis acquisita per inuētionem.

Due sunt pcognitiones. s. qz est ꝛ quid significatur per nomen Et tria sunt pcogita. s. subm passio ꝛ dignitas De subo dz pcognosci quid per nomen significatur ꝛ qz est. de dignitate dz pcognosci qz est. de passione dz pcognosci quid ē. ¶ Intelligendū est q̄ in oi demonstratione de subiecto dz pcognosci qz est ꝛ q̄d significatur per nomē. Sed non in ēni demōstratione dz pcognosci de subiecto q̄d rei. qz in aliqua demōstratione vt in demōstratione in q̄ cōcluditur de subo scīm quid ꝛ illud q̄ ꝛcluditur nō dz pcognosci ꝛ iō phūs ꝓponit q̄d nois ex pcogitio: ꝛ nō q̄d rei. qz loqtur de cognitōib⁹ cōib⁹ ad oēm demōstrationē. Uerūtamē in aliq̄ demōstratiōe puta q̄d ē pcognocendū ē q̄d rei Differētia est inter q̄d rei ꝛ q̄d nois Quid nois est q̄n nomē refertur i suū significatū Quid rei est cōceptus per quē res resoluitur in sua principia ēntialia. Unde aliqs pōt hīre cognitionē q̄d nōis ꝛ nō q̄d rei. Uerbi gr̄a Si dicatur puero q̄ querat equū posito q̄ ueniat equū tūc adducit illū equū ꝛ nō leonē. q̄d nō ēet nisi sciret quid significatur p hoc nomē equus ita q̄ puer hz istā pcognitionē que ē q̄d nois. et nō quid rei. qz nescit q̄d est genus eq nec q̄d est dīa equi. ¶ Intelligēduz est āt q̄ ex pcognitū de subo nō ē alicui⁹ existere. sz ex ē nō phibitū: qz ex accepta bile ex pcognitū de dignitate ex vez. De dignitate. n. dz pcognosci q̄n dignitas est. Unde ꝛ de passionibus debet pcognosci q̄d est passio est accidens ꝛ accidētiū esse est inē subo nā si passionem esse pcognossim⁹. tūc passionē in ex pcognosceꝝ subiecto: ꝛ passionē in esse cōcluditur. q̄a idem esset ꝛclusū et pcognitum. q̄d ē inconueniens: ꝛ iō de passione quia est pcognosci non dz. Pre missis demōstratiōis cognoscuntur ante cōclusionē. maior propositio prius tpe cognoscitur q̄z ꝛclusio minor sīr tpe cognoscitur cū ꝛclusione prius th cognoscitur q̄z cōclusio.

Intelligendum est quod cōclusio simul tpe cognoscitur cū minore simultate inmediatōis nō similitate adequatōis. nā imediate per cognitionem minoris cognoscitur ꝛclusio. Sed minor ꝛ cōclusio nō cognoscūtur sīr tpe sic q̄ in codē tpe adequato anteq̄z conclusio ꝛcluditur cognoscitur per demōstratōem ex aliquo mō nota ꝛ aliquo modo ignota. nā ah sciam acq̄sitam per demōstrationem est conclusio cognita in vl. ꝛ in potētia ignorata in particulari ꝛ in actu sic igitur ex primo capīo huius libri. pz q̄ modi sūt quib⁹ scia nob acquiritur p demōstrationē q̄ acquiritur ex pexti cognitiōe. pz ēt que sunt pcognita ah q̄z acq̄reꝝ scia per demōstrationez. q̄n subz passio ꝛ dignitas sūt pcognita maior ꝛ minor q̄ mediate p demōstrationem demōst sūt ex pcognita ipsa ꝛclo aliquo modo est cognita. ¶ Capitulum secundum.

Scire aūt opiamur. ꝛc. Qz scire ē finis ōmōstrationis ad hoc vt bh oz diem⁹ ea q̄ sūt demōstratōis opz pcognosceꝝ finē. ideo phūs hic in isto capīo primo diffinit scire dicens simplr scire ꝛ nō sophistico mō opiamur vnumquodq̄z cum cām rei cognosci mō propter quam

res. est ꝛ qñ illius rei est cō. ꝛ qđ non cōtingit aliʒ se habere. ¶Intelligendum scōm linconiensem scire dr̄ ꝑtior modis. s. colter. ꝓprie. magis proprie. ꝛ maxime proprie Scia colter dicta est apprehēsio veritatis cuiuscūq; idēter contingētis vel necessarii. ꝛ isto mō sciendi scimus ꝓtingētia ad vtrūlibꝫ. Scia ꝓprie dicta est apprehensio veritatis que sūp vel in ꝑtibus vniformiter se habꝫ ꝛ isto modo sciendi scimus cōtingētia nata in quacūq; materia. Scia magis proprie dicta est apprehensio cuiuscūq; necessarii indifferenter sine illud necessarium sit principium siue ꝛclo. Scientia maxime proprie dicta est apprehensio necessarii cuius veritas hr̄ per causas. ꝛ isto modo ēt scimus ꝛclones demonstratōis. ꝛ vocat Aristo. alios modos sciendi logicos ꝓsita diffōe ipsius scire diffinit phūs demōstratōem dupl'r. primo sic. Demr̄atio est sylls faciens scire. ꝛ hec diffō formal demr̄atōis siue final. qr̄ ē accepta a fine demonstrationis q̄ ē scire, scōa diffō est materialis. ꝛ est ista. Demonstratio est ex veris: primis. Imediatis. notioribus ꝓriozibus. ꝛ causis conclōnis. Hec est ꝓria cōclō scientie hr̄ libri. Hec conclusio ꝓbat sic. Ois sylls faciēs scire est ex primis veris ꝛc. Demōstratō est sylls faciens scire: ergo ꝛē. Et qr̄ dctūm est q̄ demōstratio est ex imediatis. iō phūs diffinit ꝓpōnē imediatā dicēs. q̄ ꝓpositio imediata est illa qua non est altera prior. Et qr̄ in diffōne imediate ponit ꝓpō. iō phūs diffinit ꝓpōnē dicens q̄ ꝓpō est altera pars enūciatōis significās vnum de vno. Et qr̄ propotō diuidit in dialeticam. ꝛ demonstratiuā: dicit q̄ ē propō dialetica ꝛ q̄d demonstratiua.

Propositio dialetica est accipiēs quamlibet partem cōtradictōis siue sit falsa dum mō sit probabilis. Propositio demōstratiua est accipiēs alterā ꝑtem cōtradictōis tm̄. s. veram. Et qr̄ in diffinitōe propositionis ponit enuntiatō diffinit enuntiatōnē dicēs. Enūciatio est assumēs quālibet partē cōtradictōis. Et qr̄ in diffinitōe enūciatōis ponit cōtradictō diffinit cōtradictōnē dicens Cōtradictō est oppositio cuius non est mediū scōm se Notādum aūt q̄ ꝓtradictoria dicūtr imediata. ꝛ ēt aliqua cōtraria dicūt imediata sꝫ diuersimode. Nā ꝓtraria dr̄ imediata solum immediatōe forme ex hoc. s. q̄ iter ꝓtraria imediata nō est aliqua forma ꝑticipās nām vtriusq; extrēi. Verbi gratia. iter sanū ꝛ egrū nō est forma media q̄ cōponit ex sanitate et egritudie. ꝛ tm̄ nulla ꝓtraria sunt imediata imediatōe subiecti: q̄ nō sunt aliq̄ ꝓtraria ita imediata q̄ inter illa nō sit subm̄ mediū ꝑ abnegatōēꝫ. Un̄ ꝓtraria tur inter sanū et egrū nō forma media/cū inter sanum ꝛ egrū sit subm̄ medium et pro tanto dr̄ mediū. qr̄ vtrūq; remouetur ab eo sicut lapis q̄ nō est sanus nec est eger. Sed ꝓtradictoria dicūt imediata tā imediatōe subti. q̄ immediatōe forme q̄ alter ꝓtradictoria nō est aliqua forma media ꝑticipās nām extremi vtriusq; neciter eadē ē aliqō subm̄ mediū a q̄ vtrūq; cōtradictoriorū remouetur: nō. n. est aliqō subm̄ qō nō sit album aut nō album. Dico igit q̄ aliq̄ dr̄ immediata dupl'r aut imediatōe forme tm̄. aut imediatōe subti ꝛ forme. Cōtraria sī imediata solum imediatōe forme. Sꝫ cōtradictoria sunt imediata imediatōe forme ꝛ subti. ꝛ iō ꝓtradictō est oppō cuius nō est medium. Alio nō principium imediatū diuidit in pōnē ꝛ dignitatē. Positio est imediatū principiū q̄ nō est neče quēz docendū hr̄e. ꝛ tale ē imediatū principiū in geometria. vl' in alia scia spāli. Dignitas est principium imediatū qō necesse est quēz docēdū hr̄e sicut hoc principiū. Nō ꝓtingit idē ee et non ee scōm idem. Positio diuidit vlterius in suppositionem et diffinitōnem. Suppositio est principium esse/accipiens non esse. Unde sic propositio est principium completum vt hoc principium. Si ab equalibus equalia demas que remanent sunt equalia. Diffinitō est propositio nec accipiens esse nec accipiens non esse. Unde diffinitio est propositio. nec debet accipere esse nec non esse.

Secunda cōclusio huius libri est ista q̄ principia sē magis scita q̄ cōclusiones. Hec cōclusio ꝓbatur sic. Propter quecumq; cum sit

scita scimus conclusiones ista sunt magis scita q̄z conclusiones sed ꝓpter principia cum sint scita scimus conclusiones. ergo principia sunt magis scita q̄z conclusiones. vel sic Propter q̄ vnum quodq3 .ꝛ illud magis. Sed conclusiones sciũtur propter principia. ergo principia sũt magis scita q̄z cõclusiones. ¶ Nota q̄ hec regula dz sic intelligi. Vnum quodq3 propter q̄ ꝛc. in causis efficientib⁹ per se ordinatis. ꝛ voco causam efficientem per se ordinatam illam sine qua causa non potest agere in quib⁹ causis est verum q̄ si primum non agit q̄ nullũ posterius agit. ꝛ talis est q̄uoca respectu effectus illo modo solet per se causa effectiua tui ꝛ pater tuus est causa accidẽtalis tui respectu inquãtũ ẽ agẽs Dico igitur q̄ in causis ordinatis essenſialiter. oz q̄ diffinitio que est l effectu a causa vniũsali perfecti⁹ insit cãe q̄z effectui. ꝛ hoc est si illa diffinitio non sit cõmũis cãe ꝛ effectui: nã si ista diffinitio non insit cãe: oportet q̄ aliquid dignius habens diffinitionẽ insit cãto. igitur pz ex hoc q̄ sol est cã caliditatis istoꝝ inferioꝝ. ꝛ similiter q̄ sol est magis calidus. vel q̄ sol habeat aliam dispositionẽ vel perfectionem in tanta caliditate in medio q̄ ista caliditas continet in virtute: ꝛ q̄ hec sit intentio aristot. patet nam causa non semper denominatur ab eadem dispositõne a q̃ denotat effect⁹: sed ab vniũsali ꝛ nobiliori cã. Phũs vult q̄ cõclusio sciatur scientia maxie ꝓpe dicta. ꝛ iõ vult q̄ nõ eodẽ mõ sciãt pncipia ꝛ ꝓclones. Sed ex hoc q̄ ꝓclones sciũt ꝓp pncipia vult cõcludere q̄ habit⁹ pncipiorum q̄ alio mõ nuncupantur q̄z noie scie ꝓpissime .dicte. ergo pfectionẽ habitũ cõclonũ hz. Vñ a cãis ꝑticularib⁹ ordiatur dispon cõis cãe ẽ res q̄ inẽ effectui p cãm ꝛ ꝓ iis ẽ cãe q̄z effectui: iz aũt ñ sit dispõ cõnum vtriusq3 .ꝛ tũc aliqd pfect⁹ q̄z ista dispõ cõcluderes istam diffonẽ virtutis eẽ cãe

¶ Tertia conclusio huius libri est. q̄ nõ potest aliqs magis scire cõcl'ones q̄z pncipia. hec cõcio ꝓbat per ꝑcedentẽ cõct'onem Nam si necesse sit magis scire pncipia q̄z ꝓclones nõ põt aliquis magis scire ꝓclones q̄z pncipia ¶ Quarta ꝓcio h⁹ libri ẽ q̄ ipsis ꝑmis pncipiis nihil magis scit. hec cõcio ꝓbat sic. Principia magis sciũt q̄z ꝓclones. Et qđ est magis scitũ est pri⁹ et mai⁹ pncipiũ. ergo si ꝑmis pncipiis eẽt aliquid magis notũ sequiretur q̄ ꝑmis pncipiis eẽt aliqd ꝑius hoc cãt ẽ impossibile ergo ꝛ c.

¶ Capitulum tertium.

Quibusdam igitur. ꝛ c. ¶ Dictuz est superius q̄ pncipia magis sciũtur q̄z ꝓclusiones: dictũ ẽ ẽtq̄ oẽ qđ scit scit per demonstratõnẽ. Propter illa duo incidẽt aliqui in errorẽ. iõ phũs i hoc capitulo remouet duos errores q̄ accidũt ꝓp ista duo. Quidã dixerunt q̄ nihil ꝓtigit scire per demõstrationẽ. ꝛ quidam dixerunt q̄ oia scita ꝓtingit scire per demonstrationem. ꝛ ꝑ conclusiones oia circulariter demẽstrare. Ratio primi erroris fuit illa. Si aliquid sciretur ꝑ demõstrationẽ oz q̄ pncipia illi⁹ demẽstratõis fuerint scita nam sicut dictum est pncipia sunt magis scita q̄z ꝓclones. igitur oz pncipia h⁹ demõstrationis sciri per demõstrationem. qđ oia qđ scit scit per demonstrationem ꝛ pncipia h⁹ demonstrationis oz scire per demõstrationem. ꝛ sic erit abire in infinitũ sed non contingit sic procedere in principiis: nec in demonstrationibus igitur non contingit aliqđ scire per demonstrationem ¶ Alii dixerunt q̄ oia cõtingit circulariter demẽstrare. ipsi enim dixerunt q̄ ꝓtingit oia scire ꝑ demonstrationem ꝛ tunc opz q̄ pncipia sciantur per demonstrationem. ꝛ sic pncipia h⁹ demẽstratõis ꝛ sic in infinitum ẽm circulũ. ꝛ illud est impossibile. ꝛ tunc qđlz qđ est in suppositio circulo vel ista via scitur per aliud. et ita differunt q̄ omnia scita contingit circulariter demonstrari. Primum errorem remouet phũs dicens q̄ principia sciuntur. sed non per demonstrationem. sed cognoscuntur ex hoc q̄ termi cognoscunt

Unde non omne qđ scitur scit̃ per demõstrationem sed ole qđ scitur scia ꝓpriſſime dicta scitur per demõrationem ꝙ isto mõ non scim⁹ ꝓncipia sed sunt cãe talis scie.ſ. ꝓpriſſime dicte ꝙ ꝓncipia cognoſcim⁹ inquantum terminos cognoſcimus ¶ Aliũ errorem excludit phũs et ꝓbat q nõ oim scitoꝝ est ẽmõratio circularis ꝙ ꝙ hoc probat per terminos ꝙ rõnes prima est hec. Principium est notius ẽ cõlo per ꝓcquens idem esset notius seipso. ¶ Scõa ratio est ista. Si sic eẽt nihil eẽt ẽmõrari nisi dicere hoc est hoc ꝙ ita esset facile oia ẽmõrare. ¶ Tertia rõ est hec. Syllogiſm⁹ circularis solũ fit in termiecẽnertibilib⁹ qz de isochele põt demõrari hre tres angulos et tñ isochiles ꝙ hre tres angulos nõ sunt ꝓportibiles.

Capitulũ quartum.

QUoniam autez impoſſibile ꝛc. In isto capitulo ꝓbatur q oĩs ẽmõratio ẽ ex necessariis: hec ꝓbatur sic. Oĩs syllogiſm⁹ faciens scire est ex necessariis. Oĩs ẽmõrato est syllogiſm⁹ faciens scire ergo oĩs ẽmõratio est ex necessariis ꝓbatio maioris. Oĩs syllogiſm⁹ faciẽs scire cõcludit illud qđ ipole est alr se hre sed qđ ipole est alr se hre est necessariũ ergo oĩs syll⁹ faciẽs scire ꝓcludit necessariũ sed necessariũ nõ fit nisi ex necessariis ꝙ oĩs silogiſm⁹ faciẽs scire ẽ ex necarijs Et qa necareũ ꝓpius ꝙ ꝓncipaliter repit̃ in ꝓpositionib⁹ hñtib⁹ vnitatem pfectam et in aliis q̃ sunt ꝓmo vere iõ oz scire qđ est De oi qđ per se ꝙ qđ vle de oi ꝓ vt sciunt in demõratione de oi igit̃ est qđ nõ inẽ in aliquo qdem sic in aliquo alt nõ nec aliqñ qdem sic aliqñ ẽ nõ sed qđ ẽ de oi ꝙ semp. Uñ ad de oi scõm q sumitur a demõratore requiritur vnitas tẽpoꝝ ꝙ vnitas suppositoꝝ sed ad de oi ꝓut sumitur i libro priorũ requiritur tãtum vnitas suppositorum.

Per se dñr quatuoꝝ modi duo quoꝝum sunt modi dicendi siue in herendi scõm linconiensez. Tertius est modus eẽdi Qrt⁹ ẽ modus ẽndi. Unde scõm linconiẽsẽ duo tm̃ sunt modi dicẽdi. Prim⁹ mod⁹ dicendi ꝓ se est qñ ꝓdicatum cadit in diffõne subi vt genus vel dr̃ia Ut hic hõ est aial. Scõs mod⁹ dicendi ꝓ se est qñ subm cadit in diffõne ꝓdicati vt hic hõ est risibil. Unde qñ ꝓpria passio ꝓdicatur de ꝓprio subo tunc est scõs mod⁹ dicẽdi ꝓ seqr tũc subz cadit in diffõne ꝓdicati. Nã in diffõne ꝓprie passionis ꝙ cuiuslibet accñtis ponitur suum subm ꝓprium. Nec est semp scõs mod⁹ qñ subm cadit i diffõne ꝓdicati qz sic per se eẽt illa aial ẽ homo ꝙ tunc oẽ aial eẽt homo. Sed ad hoc q ꝓpositio sit ꝓ se requirit̃ q illud subiiciatur qđ est natũ subici simplr nõ semp tñ scõo mõ dicendi ꝓ se subm cadit ꝛc. qz passio superioꝝ ꝓdicatur de inferiori ꝙ inferius nõ cadit in diffõne passionis supioris ſz in scõo modo vel subm addit in diffõne ꝓdicati vt ẽ ꝓcẽtũ ſs subo q cadit in diffõne ꝓdicati. Unde scõo modo dicendi ꝓ se passio ꝓdicat̃ de suo proprio subiecto vel de aliquo ꝓcento sub proprio subiecto Tertius mod⁹ dicẽdi ꝓ se ẽ mod⁹ eẽndi. ꝙ sic dr̃ q ꝓria suba ẽ ꝓ se. qz stat ꝓ se. i. solitarie. quart⁹ mod⁹ est cãndi. ꝙ est qñ subm est cã efficiens predicati. vt hec vulnerata mo⁹ritur. vel interfectus interijt ꝓpter interfectionẽ. Si n. aliquis moritur̃ ex solo vulnere. tũc vuln⁹ est cã mortis ꝙ ẽ quart⁹ mod⁹ eẽndi. ꝛc. Scõm aũt. expõnẽ cuiusdã doctoris eremitici alia opinio est sic sũt tres modi dicẽdi ꝓ se. ſ. ꝓm⁹ Scõs. ꝙ quart⁹ ꝙ ipe accipit modos sic ꝓ se. aut ẽ illud qđ solitariũ est. ꝙ sic accipit in tertio mõ q̃ est modus eẽndi. Alii mõt accipiuntur scõm q per denotat circũstãtiã cãe formalis vt hic hõ venit per aiaz ꝙ aliqñ ꝓ denotat circumstãtiã cãe materialis. vt hec pies ẽ alba ꝓ superficiẽ. ꝙ aliqñ denotat circũstãtiã cãe efficientis vt hec aqua ẽ cal̃a ꝓ ignẽ. Si ꝓ denotat circũstantiã cãe formalis sic ẽ prim⁹ mod⁹. quia ꝓprio mõ dicendi per se ꝓdicat̃ diffõ vl pars diffõnis de diffinito. quia q̃z pa diffõnis ẽ cã respectu diffiniti. Si ãt ꝓ denotet habitudinẽ cãe materialis sic ẽ scõs modus. qz in scõo modo ꝓdicatur passio de subo. nam subz est materia respectu passionis. Si vero ꝓ denotet circumstãtiã cãe efficientis sic est quartus modus. Notandum est aũt scõm opinionem doctoris eximii q propositio in qua predicatur passio de subiecto est per se duplici perfectione

Nam subiectum respectu siue proprie passiõis ẽ in duplici gñe cãe. s. in gñe cãe materialis ⁊ in gẽne cãe efficiẽtis. scõm ergo q subz ẽ in genere cãe materialis respectu siue passiõis sic ppõ in qua ꝓdicatur passio de subiecto est p se scõo mõ dicendi per se. Et secundum q subiectum est causa efficiens predicati. talis propositio est per se in quarto modo dicendi p se. Uniuersaliter per hoc ostenditur mõ ꝺd est dicendum per se ⁊ quot mõis ⁊ quid de oi. Nunc phũs ostẽdit ꝺd ẽ vr̃e dicens q vr̃e ẽ qõ est de oi ⁊ per se ⁊ prio. Notandum aũt q vr̃e de quo loquitur hic ari. est passio adequata subiecto. ita q sit passio conuertibilis. Unde passio respectu sui primi subiecti dicitur vniuersale. qz est de omni per se et primo. Passio. n. predicatur de suo ꝓprio subiecto vr̃iter per se ⁊ prio. vt hõ tres angulos ⁊ ẽ. ⁊ risibile de homine.

Capitulum quintum.

QUoꝛtet autem non latere ⁊c. In isto capitulo ponit phũs errores contingentes in acceptione vniũsalis. ⁊ sũt tres errores. Primus est. si aliqõ cõe habens vnum suppositum tñ si ꝓp hoc passio istius cõis assignetur ineẽ illi suppõ tanq̃ ꝓmo supposito. sic est ꝑm⁹ error. Uerbi gratia. hoc cõe sol hz tñ vnũ suppositũ puta istum solem si passio sol assignetur huic soli tanq̃ primo supposito. Secundus error est si aliqõ cõe hẽat multa supposita. ⁊ illi cõi non sit nomẽ ipositum si ꝓp hoc hec passio istius cõis assignetur inesse alicui subiecto tanq̃ primo subiecto. ⁊c est secundus error. Tertius error est quando passio superioris assignatur inesse inferiori tanq̃ primo subiecto. Capitulum sextum.

SI igitur demõstratiua scientia ⁊c. Cõclusio sexta est illa q demõstratõ est ex per se inherentibus. Que conclusio ꝓbatur sic. demonstratio est ex necessariis. hz sola per se inherentia sũt necessaria. ergo demonstratio ẽ ex p se inherentibus maioꝛ huius ratõnis pz per hanc conclusionẽ huius libri. ⁊ alie rõnes ponũtur ad ꝓbandũ hanc maiorem ꝙs nunc omitto. Minoꝛ pz ꝓ tanto. qz illa q̃ sunt per se inherentia semp sunt. ⁊ talia sunt necessaria. ⁊ illa que sunt per accens non possunt esse necessaria igitur sola per se inherẽtia sunt necessaria. Capitulum septimum.

QUoniam autem est necesse ⁊c. Septima conclusio huius libri hec est. primum inest medio. ⁊ mediũ inest tertio ꝓp ipm. Hec cõclo probatur per sextam cõclusionem sic. demõstratio est ex per se inherentibus. igitur maioꝛ ꝓmissa demonstratõis recipit alterũ extremoꝝ in sua diffinitõe. ⁊ per ꝙs primus inest medio. ⁊ medium iest tertio ꝓp ipm. qz primũ vr̃e cã medii vr̃e cõuerso. Silr mediũ vr̃e cã tertii vr̃e conuerso Nota q aliquid dr̃ inesse alteri ꝓp ipm qñ alterũ ꝓcedens non est cã alterius. ita q nec ẽ cã diminuta nec hñs in se cõditionẽ. que non ẽ cã sic. n. triangulus est cã huius qõ est habere tres angulos ⁊c. planta aũt cã. ẽ diminutiua respectu huius passionis. iõ nõ est eius ꝓcisa causa.

Octaua cõclusio huius libri est hec q non cõtingit demonstrãtem descendere ab vno gñe in aliud genꝰ et ita intelligendum q ex principiis vniusscie non cõcluditur aliqõ in alia scięntia. ⁊ ꝓbatur hꝫ cõclusio sic In demonstratõe oꝛ medium ⁊ extrema esse eiusdẽ ghis. Sz subm l demr̃atõne de quo dz cõcludi passio est vnius gñis. ⁊ non alterius ⁊ per ꝙs non põt l demonstratõe mediuz esse de cõsideratõe vniꝰ scie et extrema vel extremum de consideratõe alteriꝰ. ⁊ per ꝙs non contingit demr̃are descendendo de genere in aliud genꝰ. q ãt in demonstratõe medium et extremũ alterius generis cũ eo qõ est vnius generis non ꝓbetur de eo qõ est alterius generis nisi p accidens. Sequit vl q cõclusio demõstratõis ẽ vera p accidens vl q altera ꝓmissaꝝ eẽt vꝛa p accidẽs. ⁊ sic demr̃atio nõ eẽt ex p se inherẽtib⁹. CAd euidẽtiam huius cõclonis

distinguit ari. ea q̄ sūt in demōstrōe. In demōstrōe enī sūt tria. s. sūm passio ⁊ dignitas. Et dico q̄ diuerse scie bñ possūt hre easdē dignitates sicut in geometria ⁊ arithmetica hec dignitas cōis est vnicuiq3. Si ab equalibz eq̄lia demas q̄ remanēt sunt eq̄lia. sed diuerse scie nō habēt idē gen⁹ nec eandē passionē generis subi nisi aliud sb alternet alteri ita q̄ vna scia sit sbalnata. tunc ei possūt hre idē sbiectū q̄dāmō. ⁊ qz nō ptingit deiceōdere de gne in gen⁹. ideo generaliter no3 demōstrari q̄ ꝓtingit ē eadē disciplia. nec ex ductu nūeri in bicī in nūez cubicū fit nūer⁹ bicubicꝰ nec q̄ linea recta ē pulcheria lineꝝ: ac ꝓtia circulari. qz hoc nō ie est linee ī q̄tū linea. sed iest linee rōne alicui⁹ cōis. ⁊ q rōne linee. Iō na ꝑclo ē q̄ demōstratio ē ex ꝑpetuis. hec ꝓbat. sic demōstratō ē ex vtib⁹ sed vtia sūt ꝑpetua: ḡ demōstratio est ex ꝑpetuis. ¶ Decima ꝑclo est q̄ demōstratō est ex icorruptibilib⁹. hec cōclo ꝓbat. per nonā ꝑclonē sic. Demōstratio est ex ꝑpetuis. sed ꝑpetua sunt incorruptibilia ergo demōstratō ē ex icorruptibilib⁹. Et ex his seq̄t q̄ois diffinitio ē icorruptibiliū. qz diffō est vt̄ p̄ncipiū demōstratōis vt̄ ꝑclo demōstratōis vt̄ ipsa tota demōstratio vna pōne differens. Tūc gen⁹ diffōis īgreditur demōstrationē. sed ois demōstratio est incorruptibiliū. ergo ois diffinitio ē icorruptibiliū. Et qz dictū est q̄ demōstratio nō ē nisi ex ꝑpetuis dubiū ē de his q̄ frequēt sūt q̄liē faciūt demōstratōnē vt̄ de effectu lune. pōt enī aliqs demōstrare eclipsiz lune ēt cū luna nō semp eclipsēt. Istā dubitationē soluit arist. dicēs q̄m ea q̄ frequēt sūt fm q̄ ꝓueniūti demōstratōe ēp sūt. Sed illud nō dz sic intelligi q̄ ex ꝓpositionib⁹ q̄ sūt frequēt vere debeāt fieri q̄ sūt sē per se. ⁊ tūc ex illis dbēt fieri demōstratōes. Verbi gr̄ia. hec est ꝓtingens luna eclipsatur. ⁊ sic luna deficit. ⁊ h terra ponit int̄ solem ⁊ lunā ⁊ ex istis possūt fieri demōstratōes hoc modo Q̄ñcūq3 lūa dficit eclipsat. sz q̄ñcūq3 terra ponit int̄ solē ⁊ lunā deficit lumine. ergo ⁊c. ⁊ ista conclo est necessaria. q̄m ista luna eclipsat q̄ est parū ic contingens.

¶ Capitulum octauum.

QVoniā aūt manifestū. ⁊c. ¶ Hec cōclusio est vndecima nō oie q̄ demōstrat ex p̄his ⁊ idemōstrabilib⁹ scit aut demōstrat. Hec cōclusio ꝓbat sic In demōstratione oz p̄mū dici de medio ⁊ mediū de tertio ꝑ ipsū. Sed nō in oi syllogismo ex veris ⁊ idemōstrabilib⁹ dī p̄mū de medio et mediū de tertio ꝑ ipm ergo nō ois talis syllogism⁹ ē demōstratiō ⁊ p cōsequēs. Nō oē q̄ syllogizat ex veris ⁊ idemōstrabilib⁹ demōstrat aut scit. Assūptū. i. q̄ aliqō sit ex p̄his ⁊ idemōstrabilib⁹ ⁊ inmediatis. i quo p̄mū nō dicat de medio nec mediū dē tertio ꝑ ipsū declaratur ex hoc. qz argumētū Brissonis p q̄ voluit q̄drare circulū est ex veris idemōstrabilib⁹ ⁊ inmediatis ⁊ nō est demōstratio. argumētū suū sic formauit. vbi ꝓtigit repiri magz ⁊ min⁹ ibi ꝓtigit repiri eq̄le. Sed ꝓtigit reperiri quadratū maius ⁊ min⁹ circulo. ergo. ⁊c. Illud argumētum non est demōstratio. qz elemēta magis ⁊ min⁹ excedūt circulū ⁊ q̄dratū. Unde mediū p̄us inest ei q̄ illi de quo fit demōstratio. ⁊ iō non inest fm q̄ ip̄m sine quo non est demōstratio. Deinde excludēdo q̄dā dubitationē dicit ph̄us q̄ si mediū nō sit in eodem genere cum cōclusione demōstrationis sic cōtingit q̄ conclo minime demōstrat p mediū. tunc scie inferioris est scire qz. scie superioris est scire ꝑ q̄d: non .n. scie ē scire ꝑ q̄d. ad quā pertinet mediū. Duodecima ꝑclo est q̄ ois demōstratio est ex apropriatis p̄ncipiis cōclusioni. ⁊ h sequit ex vndecima ꝑclone h⁹ libri. Si .n. ad demōstrationē nō sufficit q̄ sit ex p̄his ⁊ imediatis ⁊ idemōstrabilib⁹. sz requirit q̄ p̄mū sit medio ⁊ mediū sit tertio ꝑ ipm. tūc oz q̄ demonstratio fit ex principiis appropriatis conclusioni. ¶ Tertiadecima conclusio est q̄ nullius scientie est demonstrare sua propa principia. Hec conclusio probatur per conclusionem presentem sic. ¶ Demonstratio habet esse ex propriis principiis. Sed propria principia non habent alia propria priora. ergo nullius scientie est probare sua principia propa. Sed q̄uis in ista scientia particulari habeant probari principia propria. tamē phi communis est explanare ista ⁊ iste est magis sciens ⁊ intelligens qui h3 scientiaz ex principalioribus cāis Unde scientia superior est magis q̄ scientia inferior. ¶ Quartadecima cōclusio huius libri est q̄ necesse est principia communia conuenire in demonstratione in

scientia spāli appropriatū obiectū in ista scientia. Hec conclusio sequit̄ ex con-
clusione p̄cedēte q̄a si demōstratio fit ex propriis principiis tm̄ necesse est ppria
p̄incipia cū veniunt in demōstratione fieri ppria. Verbi gr̄a. Unū est principium
in cōclusione geometrie arithmetice. Ut si ab eq̄libus eq̄lia demas q̄ remanent
sunt eq̄lia. q̄ arithmetic⁹ vtit̄ isto p̄incipio q̄ approp̄at illū ad gēus suū de quo cōsi-
derat. Ut si ab eq̄lib⁹. s. nūer⁹ eq̄les nūeros vīnas remanētes nūeri erūt eq̄les Posse
aponit phūs inter ista que cōlum sūt ppietates in demonstratōibus cuiusm̄di
sunt dignitates petitōes suppōnes q̄ possūt ola facilr̄ accipi. Die q̄ōd est in demon-
stratione aut est principium aut ē principiatū si principiatū sic ē passio. si p̄incipiū
aut est propriū aut cōe. si cōe sic est dignitas. si ppium aut cōplexū aut incomplexū
si incomplexū sic est subm. si complexū aut demōrabile aut indemōrabile si demōra-
bile aut est p̄babile addiscēti et sic est suppositō nō simplr̄ sz q̄dām modo aut est p̄ri-
um opioni addiscentis. q̄ sic est q̄ō. Si āt sit indemōstrabile p̄incipiū sic est positio
que diuidit i suppositonē simplr̄ q̄ diffinitonē Si. n. accipiat ē̄ vl nō ē̄ sic est suppositio. si autem accipiat nec ē̄ nec nō ē̄ sic est diffinitio.

Capitulū nonuz.

QOntingere autem. ⁊c. ¶ Quintadecima con-
clusio est q̄ nulla demonstratio recipit affirmationem q̄ negationem
eiusd̄ ē ab eod̄ nisi conclusio sit talis q̄ non possit ostēdi nisi p affirma-
tionem eiusd̄ de eod̄. Hec cōclusio p̄batur sic solum i syllogismo ad ipossibile nō
p̄t alr̄ cōclo ostēdi q̄ p affirmationē q̄ negationē eiusd̄ de eod̄. ergo nūq̄ requitur
affirmāito q̄ negatio eiusdem de eod̄ nisi cōclo sit talis q̄ non possit alr̄ ostendi
q̄ per affirmationem q̄ negationē eiusd̄ de eod̄. Qualr̄ aūt accipiatur in syllo
gismo ad impossibile affirmatio eiusdez de eodem q̄ negatio. p̄z. q̄ si Callias est
non al̄. esset arguendum sic callias est al̄. ergo callias non est non al̄. q̄ per te. Calli
as ē non al̄. sequtur ergo callias non est al̄. ergo callias non est callias. Ista conclu-
sio callias nō est callias non concluditur nisi per affirmationem q̄ negationem
eiusdem de eodem. q̄ tñ ex falsitate istius cōclusionis contingit concludere falsi-
tatem alterius p̄missē. ¶ Dicit̄ aūt a conclusio est q̄ demonstratio ducēs ad im-
possibile recipiat ad hoc principium de quolz est affirmatio. vel negatio vera.
sed approp̄atur gñi subo. Qō syllogismus ducens ad ipossibile recipiat hoc p̄nci-
pium. p̄z ex libro p̄oz. Et q̄ sit hoc q̄ō est fm̄ p̄incipium. s. approp̄atur gñi subo p̄z
ex conclusione p̄cedente huius libri.

¶ Capitulum decimū.

SI autem idē. ⁊c. ¶ Hec ē decima septima cō-
clusio huius libri que est ista. Olis conclusio quā querit demōrator
est ex propriis: sed illud q̄ō est principium in vna demonstratio-
ne est. ergo in alia demonstratione. q̄ tunc arguitur sic. Omnis demonstratio ex
qua demōrat. ē ex p̄pis sed olis cōclo quam querit demōrator ē̄ ppositio ex qua de-
mōrat. ergo olis cōclo quā q̄rit demōrat ē̄ ex p̄pis. Sed ex hac cōclone sequtur corre-
larium. s. q̄ diuerse scie nō cōicant in cōclonib⁹ nec hz aliqs artifex spālis numerare
cōclones alti⁹ scie. q̄ sic q̄lz scia hz ppias cōclones. ita ad ē̄ dē scias p̄tinet interroga-
tio q̄ rñsio q̄ ideo sicut scie hñt ppias interrogationes ita hñt ppias rñsiones
Et q̄ ex interrogatione q̄ rñsione fit disputatio. ideo sic̄ q̄libz scia hz ppias in-
terrogatiōes q̄ propias responsiones. ita quelibet scientia habet proprias dis
putationes sicut geometer disputat secundum q̄ geometer: cum geometria dis
putet de his que ad geometriam pertinent. manifestum est q̄ bene procedit
disputando. Sine aūt non sic disputet. hz in geometria disputet. non de geom̄
tria non procedit disputatio. nec est conueniens. vñ de nō geometricis i geome-
tria non est disputandum.

¶ Capitulum vndecimum.

Sed qz dñt qz ⁊ ꝓpter quid. ⁊c. In isto capi-
tulo comparat phūs diuersa gña demōstrationū. ⁊ ꝓmo docet quali
ter demōstratio qz. ⁊ demonstratio ꝓpter quid dñt in eadem scientia.
secūdo qualiter in diuersis sciētiis ⁊ in eadem scētia differunt demonstratio
ꝓpter quid. ⁊ demōstratio qz. qz demōstratio ꝓpter quid semp fit per causā mediatā: ꝫ de
mōstratio qz nō. Unde ad demōstrationem propt quid requirūntur duo. s. quid sit p cau
sā ⁊ ꝓ immediatā iō ꝓ alia dēmōstratio ñ sit dēmōstratio ꝓpter qd. Sed qz potest eē dupl'r aut
qz nō est p' cām. aut qz nō est ex immediatis ⁊ sic est duplex demōstratio qz vna nō
fit per cām: ꝫ per effectū alia est per cām immediatā ad effectū ⁊ demōstratio q̄ est ab
effectu ad cām est duplex qz q̄dā ē ab effectu ad cām immediate q̄dam vero medi
ate. Unde breuiter est hec differentia inter demōstrationē qz et demonstrationē ꝫ
propter quid quia demonstratio propter quid est a cā immediata ad effectum de-
mōstratio vero qz vl' est a cā mediata ad effectū vl' ab effectu ad cām. Exempla pō-
nit phūs l demōstratione a cā ad effectū vl' econuerso ⁊ arguatur sic Oē corpus lucet
dum non sintillans est ꝓpe. Planete sunt corpora lucida nō sintillantia. ergo
sunt prope. hec ē demōstratio qz. nam hic cōcluditur eā per effectū. nā eē ꝓpe
est causa huius. iō nō sintillant qz sunt prope ⁊ ꝓpter hoc q̄ non sintillant sunt
prope. Si. n. arguatur sic Oē existens ꝓpe est nō sintillāns planete sunt ꝓpe. er-
go non sintillant. ista est demonstratio ꝓpter q̄d. qz est a causa immediata ad ef-
fectū. Alio modo dñt ꝓ quid ⁊ qz. per hoc q̄ aliqñ pertinent ad diūsas scias
quaꝝ vna est subalterna. cuiusmodi sunt scientia subalternās ⁊ subalternata
nā ꝓ quid pertinet ad sciam superiorem. vt ad scientiam subalternātem. ⁊ qz
pertinet ad sciētiam subalternatā. Sil'r ꝓ q̄ō: qz dñt in cōparatione ad di
uersas scias quaꝝ vna non est sub alia. siue nō subalternatur alteri nisi scōm per-
tez quōnam ak subalternak ꝓspective q̄tum ad istam partē scientie q̄ ē de iride
Unde ad scientiam subalternantē pertinet scire ꝓ q̄ō. ⁊ ad sciētiā subalternatā
scōm partem pertinet scire qz q̄tum ad istam partem scōm quā subalternatur
Adhuc ꝓ quid ⁊ qz differunt in diuersis scientiis quarū vna nō subalternatur
alteri nec scōm partem nec scōm totum. Ut q̄ñ vna sciētia vtitur aliqua ꝓpositione de qua dicit ēt alia qz. Et alia scia de eadem ꝓpositione dicit ꝓpter q̄d:
vt medicina que dicit de ista ꝓpositione. q̄ vulnera circularia tardius sanā-
tantū. qz geometria vero de ipsa dicit ꝓ quid est vera. quia est in circulo cui
non est angulus. ideo partes magis distant propter hoc ꝓtes non continuātur.

¶ Capitulum duodecimum.

Figurarū autē ⁊c. In isto capitulo ꝓbat phi
losophus hāc cōclusionē q̄ primus modus prime figure magis facit sci
re q̄ aliquis alius modus. ⁊ hec probatur tripl'r. primo per syllogis-
mū sic. Manifestum est q̄ scie mathematice que sunt certissime vtunt prima
figura. ⁊ primo mō eius: ex hoc itaq̄ apparet q̄ iste modus magis facit scire
q̄ aliquis alius modus. ¶ Secundo probat sic demonstratō ꝓ quid facit ma-
gis scire qz cōcludit vl'em affirmatiuā. sed tal' ꝯclusio vl'is affirmatiua nō con-
cluditur. nisi in primo modo prime figure. ergo ⁊c. ¶ Tertio ꝓbatur. qz ista fi-
gura magis facit scire cū ipsa nulla indigeat. sed alie indigeant ea. Et qz ꝓm⁹
modus est potissimus. ideo sequitur conclusio ⁊c.

¶ Capitulum tertiumdecimum.

Sicut aūt a. inest g. ⁊c. In isto capitulo intē-
dit ari. explanare de quibus ⁊ qualr' accidit nobis ignorantia circa
ea q̄ eueniunt in demonstratōe. Et q̄a ad ostensionem huius rei in-
diget aristo. supponespēi. quia aliqua ꝓpositio affirmatiua est immediata
iō primo oñdit arist. q̄ñ ⁊ quō contingit aliq̄ā ꝓpositionē esse immediatā. ⁊ di-
cit q̄ sīpdicatum sit sub aliquo vl'i sub quo nō est suūm vel si suūm sit sub aliq̄
vl'i sub quo sit ꝑdicatum. vel si vtrūq̄ sit sub aliquo vl'i sō q̄ nō sit reliquum. tūc

non erit propositio imediata. sed mediata. Exemplz primi ẽ hoc. nulla suba ẽ linea. quia p̃dicatum est sub aliquo vł sub quo non est subiectum. Exemplũ scõi est hoc. nullus hõ est quantitas. hec est mediata q̃ suõm est sub aliquo vniuersali sub quo nõ ẽ predicatuz. Exemplum tertii sicut. Nullus homo est linea. hec ẽ imediata. q̃ vtrũq; extremũ est sub aliquo vł sub quo non est reliquum. Sed si predicatũ non continetur sub aliquo sub quo non continetur subiectum nec ecõuerso: tunc est negatiua imediata. q̃z negatiua in qua vnũ genus generalissimuz remouetur ab alio est imediata. Nec enim est imediata. Nulla suba ẽ quantitas. Silr si subõm ꝓtineatur et predicatũ sub aliq̃ cõe imediate. tũc negatiua in qua vnũ remouetur ab alio ẽ imediata. q̃ iõ q̃z negatiua est imediata in q̃ vna spẽs in quã genus imediate descẽdit remouet a spe quã genꝰ imediate descẽdit Vñ q̃z talis ẽ imediata. Nulla suba corporea est incorporea. nulla q̃titas ꝓtinua est quantitas discreta. ¶ His visis docet philosophus qualiter cõtingit deceptionẽ fieri circa ppões meditas q̃ imediatas q̃ dicit quod ignorãtia non scõm negationẽ sed scõm dispõnez est deceptio facta p aliquid. q̃ pmittit auctor duplicẽ eẽ ignorãtiã. s. negatõis q̃ dispõnis. Istã hz ignorantiã dispõnis de qua nihil sit oino de ista nec ista. thz opinionẽ veram vel erroneã q̃ talẽ ignorãtiã hz logicꝰ respectu ꝑtionis geometrie. Ignorãtia dispõnis de q̃ hec loquit Ari. ẽ dispõ cõtraria scie vt opio errõea. q̃ talis ignorãtia ꝓt idem acq̃ri p syllogismũ q̃ sine syllo vt pncipia p syll'm q̃ tũc ẽ deceptio absq; syllo q̃ tũc ẽ deceptio simplr. Sed q̃n ẽ deceptio p syll'm tũc est deceptões plrs. qz tũc est deceptio circa ꝑclusionẽ q̃ credit eẽ ẽa q̃ ñ est vera. Et p syll'm ñ credit eẽ verã nisi credat q̃ aliq̃ pmissa sit ẽa q̃ tñ ẽ fl'a. q̃ q̃ aliqs cursus valeat q̃ñ vz. q̃ iõ si sit deceptio facta p syll'm oz q̃ sint plres deceptões. Deinde docet ari. q̃t modis ꝓt accipi talis deceptio et talis ignorãtia cãta tã circa ppões mediatas q̃z imediatas. q̃ talis ẽ ignorãtia. iõ omitto. qz satis facile ẽ. ide vbi manifestũ ẽ. q̃ si syllis hoc explanat Ari. Unde veniat dcã ignorãtia negatõis. q̃ pmo ponit cãm veram. secõ cãm apparẽtẽ. Cã vera ignorãtie in negationẽ est defectꝰ alicuius sensus. Uñ deficiente aliq̃ sensu necesse ẽ illã sciẽtiã deficere q̃ nata est per illũ sensũ acquiri. vñ deficiente visu necesse est deficere sciẽtiã de colore. q̃ ista ignorãtia q̃ est de ẽfectu superiꝰ vocat ignorãtia negatõis. qñ ãt deficiente sensu necesse sit ẽficere sciaz circa sensum illumiata fieri pz. p tanto. qz deficiente sensu deficit iductio accepta singularibꝰ quoz sensus q̃ deficit est apprehendens. q̃ deficiente inductione accepta ex illis singularibus deficit aput intellectũ cognitio vniuersalis. Et q̃n vł nõ est acceptum. nisi ex inductione q̃ hoc loquendo de vł immediate pncipiũ enim primũ q̃ imediatũ nõ cognoscit: nisi ex inductione singulariũ q̃ deficiẽte cognitõe vniuersalis apud intellectũ ẽficit ẽmõ ratio q̃ est ex vł̃bus: q̃. ẽficiente demõstratione deficit scientia: qz per solã demõstrationẽ acquiritur. igitur a primo ad vltimũ si aliqs sensus ẽficit necesse ẽ sciaz ẽficere q̃ p illũ sciaz nata ẽ acq̃ri. ¶ Capi. decimũquintũ.

QUest autem syllogismus. ꝛc. ¶ In isto capitulo intendit Ari. declarare cãm ignorãtie opinantẽ sine operantẽ solã q̃ nõ exãtẽ q̃ ipsam destruere. hec aũt cã est. Figurarũ mediarũ. q̃ pose est apud opinionẽ. q̃ impose in re: q̃ mouet Ari. tres dubitationes. ¶ Prima dubitatio est ista. an posito subiecto in syllogismo quod non habet sub se subiectuz aliud ꝓtingat ꝓcedere in infinitum ascendendo. ¶ Secũda dubitatio est. an posito p̃dicato in syllogismo de quo non dicitur aliud predicatum superius cõtingat ordinare sub ipso sic descendendo in infinitum. ¶ Tertia dubitatio est. an posito predicate supremo et subiecto infimo possint esse infinita media posita. q̃ in his questionibus reducit philosophus questionẽ de mediis ad questiones de extremis ostendendo q̃ si extrema sunt finita media non sunt infinita. ita q̃ si non sit processus in ascendendo q̃ descendendo in infinitum media erunt finita Et hec patet sic. Nam si media essent infinita: tunc descendendo a genere supremo accipiendo medium sub medio esset processus in infinitũ descendendo. similiter. si media fuerint infinita accipiendo a subiecto infimo accipiendo p̃dicatũ supra predicatum esset processus in infinitum ascendendo q̃ descendẽdo. Sed si

media sunt finita nō est sic ꝓcedere. ⁊ sic ꝑz q extremis existentibus finitis nō pōt media eē infinita. Similiter si media sunt infinita cū non ꝓtingat infinita ꝓtransiri: non posset aliquis ab vno extremo ad aliud extremum ꝓtransire. Uel arguitur sic. Si media sint infinita cuz quodlz superius sit in pluſq̄ suū inferius necesse est vt anteq̄ perueniatur ad suprēmū mediorz aliquod esse in plꝰ q̄ suprenum. hoc est impossibile ergo. ⁊c. ¶ Deinde ꝓbat aristo. q si in affirmatiuis demōstrationibus: nō ꝓceditur in infinitum nec in negatiuis proceditur in infinitum. Quia si in negatiuis proceditur in infinitum hoc est q negatiua quē est premissa est immediata. ⁊ habet aliq̄ propositionez negatiuā priorem ⁊ tunc oz alterum extremum istius scientie contineri sub aliquo extremo negatiue prioris. ita q vnum sit supius ad relicum. Tunc quero. aut ista negatiua ꝑ or sit mediata aut immediata. Si immediata tunc est ibi status: ⁊ sic non est procedere in infinitū. Si autem sit mediata. ergo aliam negatiuam sed cuius alterus extremum est prius q̄ alterum alterius negatiue ⁊ arguo de negatiua ista sicut prius: ⁊ si sic sit procederet infinitum i negatiuis oz q sit ꝓcessus in affirmatiuis. q ꝓpz q extrēa vnius negatiue sint sub extremo alterius negatie. ⁊ istud sub alio ⁊ sic in infinitum. ¶ Deinde declarat q non sit ꝓcessus in affirmatiuis in infinitum. Nam posito subiecto alterius negatiue stat in sursum. q illud non est difficile in diffinitione cuiuslz vbi ponuntur omnia sua sub alia superiora que indicant: sed in diffinitione eo contingit per transire. ergo non sunt predicata infinita in sursum. ⁊ p consequens infinita non sunt in deorsum. Unde breuit si esset ꝓcessus in infinitum ascendendo ⁊ descēdēdo nihil cōtigeret diffiniri q̄ est inconueniens ꝓbatio q non sequitur. q non contingit descendere nisi ad vltimum. ⁊ ascendere ad primū. Sed non contingit infinita pertransiri ergo si sit processus in infinitum. ascendendo vel descendendo non contingit aliquid diffiniri. ¶ Adhuc q sit status in predicatis ascendēdo ⁊ descendēdo ꝓbatur p rōnes analeticas sic. Si in demōstrationibus non accipiantur ꝓpositiones nisi per se vere. nunc cum sunt duo modi dicendi per se est processus in infinitū. q in primo modo subiectum cadit in diffinitione predicati: si igitur sub aliquo subto esset sumere aliud de quo predicatur predicatū per se: ⁊ sub alio aliud. ⁊ sic in infinitum. sequitur q infinita caderent in diffinitione vnius. quod est inconueniens. Similiter in scōdo modo dicendi per se predicatur ꝓpria passio de subiecto. ⁊ ita in illo modo predicatum ⁊ subiectum conuertuntur sed in conuertibilibꝰ non est procedere in infinitū. nec est processus in infinitum in primo mō q̄ subm contingit diffinire vt probatum est. ergo nullo modo est processus in infinitum ascendendo vel descendendo.

¶ Capitulum decimū quintum.

QOnstratur autem his ostensis. ⁊c. ¶ In isto capitulo ostendit aristo. vnum quod immediate sequitur ex ipso. et ē q non oē quod predicatur de duobus p̄dicatur de eis ꝑz aliquod commune. Istud ꝓbatur sic. sit. b. in. c. ⁊. in. d. fm aliquod comune. vt secundum. a. igitur. b. est. in. c. ⁊. in. d. ergo est in eis fm nomen aliquod comune. ⁊ sic est processus in infinitum. ita q inter. b. ⁊. c. et similiter inter. b. ⁊. d. erunt infinita media. q̄ supius improbatur. ergo non oz q aliquod predicatum insit duobus. quoz neutrū pōtur sub altero q ꝓp hoc insit illis scōm aliquod comune. ⁊ per hoc destruetur error putantiū q predicatio vlis ⁊ de primo nō sit nisi in terminis partibꝰ qui. n. hoc putant vi credūt q si aliquod dicatur de duobus nō subalternatiz positis necario dicatur de illis scōm naturam vnam communē repertam in illis. sicut habere tres angulos equales duobus rectis dicitur q isochili ⁊ isopluto cōtingit. q̄ nō sūt sb alternati pōita ꝑz nām cōem i eis repertā scōz naturā trianguli ¶ Notandū scōm liconiēsē q ē aliq̄ p̄dicatū q̄ si dicat ō mītis hīs sb alternati pōitz q dicat ō eis scōz vnā nāz cōez: sic ꝑz i exēplo iā dicto sic pōito ō hoc q̄ hē tres angulos. ⁊c. Et forte oē q̄ p se accīs ē tale q p se est accīs igredit a nā sōti. ꝑz i diffinitione nature sōti. ergo idē aliq̄ vnū accīs. s. vnū aliq̄ p̄dicatū q̄ dz ō diūsis hīs sb alternatiz nō. scōz aliq̄ cōe sic gen⁹ ō suis spēbus p̄dicari. ¶ Ca. decimū sextū.

Manifestum est aũt. ꝛc. ¶ Ostensum est superius ꝙ media non sunt infinita ꝛ hoc ostẽso probat ꝙ tot sint extrema siue principia ad vnã conclusionẽ quod sunt media ad eandem conclusionem. ¶ Hec ꝓclio cũ fuerit appropata mõ hꝫ scie de subo hꝫ scie: et appropriat hoc mõ ad oẽm conclusionẽ demstrabilem. Tot elemẽta sunt ordinata quot sunt media demstratiua ad illã ꝓclionẽ. ¶ Et hec est conclio decimanona huius libri. ꝛ probat sic. nã si aliqua cõclio demostratiua. vt ista oẽ. b. est. a. demẽtur ex premissis mediatis oz vtrãq; premissaꝝ probare ꝑ duas ꝑmissas imediatas. erũt igit tres termini et quatuor principia. ꝛ tria media. ꝛ sic principia sunt plia ꝙ media vel elementa. Silr in istis syllis sunt dnq; termini ꝛ quatuor principia. ꝛ ita cõparãdo oẽs terminos termini sunt vna plus principiis cũ totsint elementa quot sunt media. ¶ Ad cuius euidentiam est notãdum fm linconiensez ꝙ tota virtus syllogistici ꝓsistit i maiori iõ tã maior ꝙ minor ꝙsl ꝓpones imediate ꝓbẽt maiori debẽt dici elemẽta. igit in predictis duobꝫ syllis st due premissi imediate ꝓbãtes maiorẽ mediatã. ita ꝙ in tribꝫ syllogismis erunt tria elementa. ꝛ certũ est ꝙ non sunt tria media: ergo non sunt tot elementa quot media.

Capitulum decimumseptimum.

Quum autez indigiat. ꝛc. ¶ Hec ẽ vicesima conclusio huius libri. Quod aliquid cõe necessarium est vnum solũ negatiuum elementũ. ¶ Hec conclio probatur sic. Si cõcludatur conclusio de premissis mediatis. quaꝝ vna est affirmatiua ꝛ altera negatiua ꝛ affirmatiua non possit demstrari nisi ex duabus affirmatiuis. ꝛ si negatiua debeat demstri cum non possit demonstrari ex duabus negatiuis. qr ex duabus negatiuis nihil sequitur syllogistice. ergo oz ꝙ demõstretur ex vna affirmatiua ꝛ altera negatiua. ꝛ si ista negatiua sit imediata hẽt ꝓpositũ. qr ad conclusionẽ negatiuaz est vnũ solũ elementũ. Si aũt sit mediata icipit demõstrare. ergo ne sit ꝓcedere in infinitũ oz tãdẽ demstrari ad vnã cõclionez imediatam. ſ. negatiuã ex ꝙ demstratur negatiua mediata. ꝛ sic non erũt plia elemẽta. nec ad vnã ꝓclionẽ negatiuã

¶ Capitulum decimumoctauũ.

Quum autem sit demonstratio. ꝛc. ¶ In isto capitulo intendit Aristo. probare ꝙ demonstratio vniuersalis sit potior et melior ꝙ demonstratio particularis. et hec est vicesima prima conclusio que sic ꝓbatur. ¶ Demstatio vlis magis facit scire ꝙ demstatio particularis. ergo. ꝛẽ. aho pz nã scire est cãm rei cognoscere. sz demstatio vniuersalis magis facit scire per cãm ꝙ demstatio particularis ergo demstatio vlis simplr magis facit scire ꝙ demonstratio particularis. ¶ Intelligendũ ꝙ dria est inter demstrationem vlem ꝛ particularẽ. qr in demstratione vli concluditur sua propria passio de subiecto suo primo vt demõstratio in qua concluditur habere tres angulos equangulos de isochele. ¶ Uicesima secunda ꝓclio est ista ꝙ demonstratio affirmatiua est ex potioribus ꝓpõnibꝫ ꝙ demstatio negatiua. ergo. ꝛẽ. ꝓbatio aũtis. Nã demstatio affirmatiua ẽ potior ꝙ demstatio negatiua. hec cõclusio probatur sic. demstatio affirmatia ẽ ex potioribꝫ ꝓpõnibus ꝙ dmstatio negatia ꝙ. ꝛẽ. ꝓbatio aũticedẽtis nã dmstatio affirmatia ẽ ex ꝓpõnibꝫ affirmatiis. sed ꝓpõ affirmatia est potior ꝙ ꝓpõ negatiua. qr affirmatiua probatur negatiua. ꝛ nõ eccõuerso. ergo. ꝛẽ. ¶ Uicesimatertia ꝓclusio huius libri est ꝙ demonstratio oĩũa est potior ꝛ nobilior ꝙ demstatio ducẽs ad impole. hec ꝓclusio ꝓbatur sic. Illa demstatio est potior ꝙ est ex potioribus ꝓpõnibꝫ sz demstatio ostensiua est ex potioribus ꝓpõnibus ꝙ demõstratio ducẽs ad ipole. ergo. ꝛẽ. ¶ Uicesimaquarta cõclusio hꝫ libri est ꝙ scia que est ex prioribus est certior. hec cõclio probatur sic. scire est per cãm cognoscere: sed inter illa que sũt priora magis sunt cãe. ergo. ꝛẽ. ¶ Uicesimaquinta ꝓclio huꝫ libri ẽ. ꝙ scia ista ꝙ facit scire qz ꝓp ꝺd ẽ sartior ꝛ melior ꝙ ista que facit scire alterũ tm̃. Hec ꝓclio ꝓbatur sic. Illa scientia est melior ꝙ magis

facit scire. sed illa q̄ facit scire qz et pp quid magis facit scire q̄ illa q̄ facit scire alterū tñ ergo ꝛc. ¶ Uicesima serta ꝓclio huius libri est q illa ē certior q̄ ē de rebus simplicioribus q̄ illa q̄ ē de rebus cōpositis. Hec ꝓclio ꝓbat sic. Quest simplitioza sūt prioza scōm naturā. illa est certior ꝛ melior ſm naturā. ergo ista scia ē certior ꝛ melior q̄ ē de rebus simplicibus. ¶ Uicesima septima ꝓclio huius li. ē q̄ ē de duabus sciātiis que erigūtur nihil diffinit: super res abstractas ergo ista scia ē certior q̄ ergo super res simplices q̄ super res cōpositas. ꝛ hec ꝓbat vt precedens

¶ Capitulum decimūnonum.

Uia autem scientia ꝛc. ¶ Uiso quō vna scia ē certior alia. Declarat phūs in hoc capitulo que requirūtur ad vnitatem scientie. d. q̄ ad vnitatem scie requruntur tria. s. vnitas subiti super quā erigit demōstratō secundo requritur q̄ subiectū hēat ꝓncipia ex qbus ꝓcedit demōstratio tertio requritur q̄ sōtm habeat spēs: āt p se accidētia: ex qbus cōstituitur demōstratio siue ꝓclio demōstra. Uicesima octaua ꝓclusio ē q̄ vnitas ꝓclusionis pñt ee ples demōstrationes ꝛ pla media. Hec cōclusio ꝓbatur sic. Eadē res ē ex q̄ hz res ꝓncipia ordiata siue media ordiata accepta ab illis ꝓnciis ꝛ sic vna ꝓclio pōt hre ꝙ diūsa media nō ordiata ꝛ ꝙ pñs eiusdē ꝓclionis ee pñt ples demōstrationes Uicesima nona ꝓclusio est. q̄ supra res causales nō erigit demōstratō. Hec ꝓclio ꝓbat sic. Omis demōstratio aut est rei q̄ ē sp āt rei q̄ ē frequēter sed cā alia nec sp nec frequēt sunt. ergo rez casualiū nō ē demōstratō nec scia ¶ Tricia ꝓclusio ē ista q̄ sūt res sensibiles ex eadē pte q̄ sūt sēsibiles nulla erigitur demōstratio. Hec ꝓclusio ꝓbat sic. Demōstratio est vniuersaliū. sed sensibiles res sūt oēs singulares. q̄ est singularis intellectus vniuersaliū. ergo sup res sensibiles nō erigitur demōstratio. ¶ Tricia prima ꝓclio ē q̄ nō eisdē ꝓncipiis ꝓtingit omis ōmōstrari q̄ sic ꝓbat. Nō omium syllogizātur eadē ꝓncipia. q̄ quedam sūt ex terminis vis. ꝛ q̄dā ex falsis: sed eadē ꝓncipia nō. sūt vera ꝛ falsa. ergo ꝛc. ¶ Ztēnō solū syllogizātur falsogizātur sūt eadē ꝓncipia. q̄ ꝓncipia q̄rūdam syllogizātur falsogizātur sūt ꝛria ꝛ ꝛria nō sūt eadē. Silr nōsē eadē ꝓncipia omium syllogizātur vogizātur ꝛ omium syllogizātur demōstratiuogizātur. q̄ res nō cōicāt gñe necesse est ꝓncipia esse altera. sicut ꝓncipia geometrie arithmetice sūt alia puta punctus et vnitas ¶ Tricia secunda est q̄ vna ꝓclio nō demōstratur ex oibus ꝓncipiis que sic ꝓbat. q̄ si sic tunc oia posset demōstrari qđ est ꝓncipalius improbatum.

¶ Capitulū vicesimū

Scibile autē ꝛc. ¶ In isto capitulo determiat Arist. de habitibus scie. s. de scia et opiniōe: intellectu ꝛ solertia. Scia differt ab opinione q̄ scia est vniuersalioz ꝛ necessarioz. opinio est ex cōtingētibus nō necessariis. ꝛ hoc ꝙ. Nam intellectus qui est habitus principioruz nō est cōtingentium: sed necessarioz: sed cuiuslibz veri vel est intellectus vel scia vel opinio. Unde est cōtingētium opio qui a opinio secundū phūm est acceptio ꝓpositionis immediate non necessarie. Solertia est quedam subtilitas inueniēdi medium in propinquo tempore.

¶ Explicit cōclusiones primi libri.

¶ Incipiunt ꝓclusiones secundi libri.

Questiones sunt equales ꝛc. ¶ Postq̄ declaratum est de syllogismo demōstratiuo in ꝓmo libro. declarat arist. siue determiat de ꝓncipiis syllogismi demōstratiui. ꝛ ꝓmo de medio demōstratiuo ꝛ ꝓncipio ꝓcomplexo. Et q̄ oia qđ ē q̄ sciri. iō phūs ꝓmo determiat de q̄stionibus ꝛ pōit numerum q̄stionū di. q̄ qōes sūt eq̄les numero hiis q̄ ve scim⁹. ꝛ ideo q̄stōnes sūt q̄tuor. ¶ Prima ꝓclio huius li. ē q̄ scita sunt q̄tuor ſm gen⁹. Hec ꝓclusio ꝓbat sic. Questa sūt q̄tuor ꝛ scita sunt eq̄lia numero. si q̄sita sūt q̄tuor ſm gēus ergo ꝛc. q̄ questa sint quatuor ſm genus ꝙ aliquando enim querimus si est aliquando qđ est aliquādo q̄ est. aliquando ꝓpter qđ est. De numero istarum questionum due sunt simplices non ponentes in numerum. vt questio si est: et questio

quid est.et due sunt questiones composite ponentes in numerum vt questio qi est:ꝛ questio propter quid est.¶Notandum autem quod questio qi est non querit per hanc coniunctionem quia.nam hec coniunctio quia non est nota querendi sed questio quia querit per vtrum sic vtrum homo risibilis:sed hec coniunctio qa nō ē nota determinādi qōnē si enī q̄rim⁹ qa hō ē nihil hoc q̄rimus vtrū homo sit nihil ꝛ propter hoc questio dicitur questio quia.quia hec coniunctio quia.non est nota determinandi questionem.¶Notantum etiam q questio si est.ꝛ questio quid est sunt questiones simplices.quia ille due questiones queruntur de incomplexo.ꝛ incomplexum est simplex.si enim quaratur quid est homo.aut si est hō de homine fit questio.ꝛ ita de incomplexo.sed questio quia ꝛ questio propter quid.dicūtur questiones composite.quia querunt de complexo ꝛ complexuz est compositum.Uel potest dici q aliquando queritur aliquid de subiecto quod ē extra essentiam subiecti.Si illud quod queritur sit de essentia subiecti illius ō quo queritur tunc est questio simplex non ponens in numerum.quia illud quod est de essentia alicuius non proprie ponit in numerū cū subiecto isto.Si autem illud quod queritur sit extra naturaz illius de quo queritur.tunc est questio cōpositi et ponens in numerum.quia illud quod est extra cētiā alterius ponit in numerum cum isto.Et quia illud queritur per questionem quid est.ꝛ similiter illud quod queritur per questionem si est.cum est de essentia illius de quo queritur.ideo questio si est et questio quid est sunt questiones simplices non ponētes in numerum.Et qz illud quod queritur per questionē quid est.ꝛ similiter per q̄stionem qz est.dum est extra essentiam illius de quo queritur.ideo questio quid est ꝛ questio quia ē sunt questiones composite non ponentes in numerum.¶Secūda ꝓclio hꝰ li.ē q qō q̄a q̄d ē ꝛ qō si ē:q̄rūt ō medio si ē.hec ꝓclio ꝓbat sic.Nam nihil aliud est querere de aliquo an sit q̄ querere si est medium concludendū ipsum esse:igitur questio si est querit de medio si est.Iteruz esset nihil aliud ē querere vtrum luna eclipsetur q̄ querere si est medium ad cōcludendum lunā eclipsari.ꝛ ita questio.sit est.ꝛ qō quia est querit de medio si est.¶Tertia conclusio ē ista.q questio quid est ꝛ questio propter quid est querūt de medio quid est.Hec conclusio probatur sic.Questio quid est.ꝛ questio propter quid est idem querūt.sed questio quid est querit quid est medium.ergo questio propter quid.querit quid est medium.q iste questiones idem querunt patet.Nam ille questiōes idē querunt ad quas idem demonstratur per idem.iste autem sunt huius.ergo.ꝛc.¶Quarta cōclusio ē hec.q ī oibus cōclusionibus aut queritur quid est medium aut si est medium.Hec conclusio probatur sic.Siue sequitur ex predictis.quia questio quid est.ꝛ questio si est querunt si est medium.questio vero quid est.ꝛ q̄stio propter quid est querunt quid ē mediumsed omnis qō vel ē qō si ē.vel qō qd ē ergo.ꝛc.¶Quinta conclusio huius libri ē.q non omnis rei ē diffintio cuius ē demōstratio.hec conclusio probatur sic.Diffinitio indicat q quid est.Sed quod quid ē p̄dicatur vniuersaliter et affirmatiue de eo cuius est.non omnes autem demonstrationes sunt demōstratiue conclusionum affirmatiuarū vniuersaliū.sed quedam sunt demonstratione.negatiue.vt demōstrationes que sunt in secūda figura.ꝛ quedam sunt particulares vt ille que fiūt in tertia figura.non ergo omnium est demōstratio quorum ē diffinitio.¶Sexta ꝓclio ē an cuiuslibet sit demonstratio cuius est diffinitio.Hec conclusio probatur sic.per vnam rationem superius factā que est ista.q vnius inquatnm vnū est vna scientia:ꝛ vnum p se faciens scire.si igitur cuiuslibet rei sit demonstratio cuius ē diffinitio cū illud cui⁹ ē diffinitio sciamus in habendo diffinitionē eius.ꝛ vnius vna ē scientia:sequit q sine demonstratione scimus quid est scibile per demonstrationem:quod ē impossibile.nā scibile per demonstrationez non sciturnisi per demonstrationem.¶Septia ꝓclio ē hec.q ñ qlibet res scit p demōstrationē que scitur p diffinitionē:qđ improbatum est principaliter qz sic sequiretur q principia demonstrationis essent demōstratio.ꝛ sic in infinitum esset procedere:quod tamen est impossibile.¶Octaua conclusio est hec.Utrum eiusdem alicuius rei sit diffinitio cuius est demonstratio.ꝛ ꝓbatur q non sic.Diffinitio est manifestatio eius quod quid ē

q̄ subē. Sed demōstrationes nō manifestant qō q̄d ē: sed suppoūt vt arithmetica pre
supponit q̄d ē vitas. q̄ q̄d ipar ḡ nō ē⁹. ¶ Nona ꝛcio ē q̄ dmōratio vl syllo. nō faciūt
scire diffonē ꝺ diffinito p̄ medium qō nō ē diffinitum explicās q̄d ē res q̄ quid ē eē
rei. ¶ Hec ꝛcio probat sic. qz si hz ꝓbari q̄. b. est. a. in eo qō q̄d: oz q̄ in vtraq; p̄
premissarū ponatur ista dmōratio qō q̄d ē. si. n. in neutra p̄missaꝝ vl in altera nō
ponat ista demonstratio non sequtur q̄. b. sit ista. s. ꝛcio in eo qō q̄d. Nō. n. sequit.
Oie. c. est. a: b. est. c. ergo. b. est. a. in eo qō q̄d. nō. n. sequtur. b. est. a. in eo qō q̄d. c. est. b
ergo. c. est. a. in eo qō q̄d hoc bñ sequtur. oē. c. est. a. in eo qō q̄d oē. b. est. c. ergo oē. b
est. a. in eo qō q̄d. Sic hoc q̄ cōclusio sequtur in eo qō q̄d: oz q̄ ista determinatio in
eo qō q̄d coniūgatur cū. a. in maiori. q̄ cū. b. in minori. q̄ tales syllo nō facit nos sci
re ꝛclusionem: qz aī ꝛclusionē talis syllo negatiue vel necessarie est percipe oīo
nē diffinitam. q̄ ita in tali syllo ē petitio p̄cipii. qz illud qō dz cōcludi: petitur ꝑ
p̄missis q̄ sic ꝓz q̄ nec per syllm: nec per demōstrationē pōt cōcludi per mediū qō ē
oīo diffinitiua. ¶ Decia ꝛclusio est h̄ q̄ vna diuisiua nō ꝛcluditur diffinitio de dif
finito sz q̄ est diffō. hec ꝛclusio ꝓbatur sic. qō ꝛcludit p̄ diffinitionē necesse est eē
verā si p̄misse sūt vere. sz in oē demōstratione op̄z ꝛclusionē eē verā si p̄missa sūt ve
re ergo p̄ diuisionē non ꝛcluditur diffō de diffinito sm̄ q̄ est explicās q̄d est diffini
tū nec demōstratur nec syllogizatur. si. n. diuideꝝ syllogizaret vel demōstraret non
oporteret in fine de ꝛclusiōe introgare. sz necesse est oēm ꝛclusionē eē pp̄ p̄missas
si nō rndēs ꝛsideret gen⁹ q̄ ē. ¶ Undecia ꝛclusio est hec. q̄ oīo diffinatiua p̄ mediū
qō est in oīsione diffinitiua nō demōstrat de diffinito p̄ mediū diffiniti metho-
dus diffinitiua ꝛcludit tales rōes. Alal rōale mortale est diffinitio hois. sed hec
rō non est diffinitio explicās q̄d est homo. Undesi ista diffinitio alal rōale mor-
tale est diffinitio hois debeat ꝓbare p̄ oīonē diffinitiuam. tunc ꝓbatur sic. Ois
rō p̄tibil; cū hoie cōstās ex gñe q̄ dr̄ia hois ē diffinitio hois alal ratiē ale morta
tale est hmōi. ergo q̄ē. Sz isto mō nō demōratur diffinitio de eo c⁹ ē q̄ pz ex hoc qz i
isto argumēto est petitio p̄cipii. qz petitur id qō dz probari. qz diffinitio de-
beret ꝓbari de diffinito in ista argumēto petitur. qz accipitur q̄ ois rō p̄uerti-
bil; stans ex gñe q̄ dr̄ia est diffinitio diffinitionis. q̄ cū diffinitio deberet ꝓbari
ergo q̄ē. ¶ Duodecia ꝛclusio huius li. ē q̄. diffinitio demōratur p̄ mediū q̄ mediū
est diffinitio cū demōratio non oñdit diffinitionē. sed qō est diffō explicās q̄d est
res vt ꝓbatum est supius. Et h̄ ꝛclusio ꝓbatur sic. Nā idē est scire q̄ q̄d est. et cāz
rei. qz cā q̄ diffinitio idē sunt. Sz aliq̄ diffinito hz cām. q̄re inest diffinitū: sz medi
um demōratiōis est cā q̄ p̄uertibile q̄ diffiniti inſubo. Nō ergo diffinitio demōrati-
onis de subiecto demonstrabitur per diffinitionē subti. Un subiectum pōt habe
re multas diffinitiōes. sicut multas cās. Nā a diuersis cā assumūtur diuerse demō
strationes: Et sicut cāe subiuicē sunt cāe Sicut. n. forma est causa ita diffinitō
accepta a cā formali est cā diffinitionis accepte a cā materiale. Et iō diffinitio
q̄ accepta est a cā māli pōt ꝛcludi a diffinitione accepta a cā formali. phūs dicit
in ḱa q̄ cā aut est res dē rei. aut alia. Et inconuēiens dicit q̄ hoc est sic intelligēdū
q̄ cā eadē rei est cā formalis. q̄ forma est totū verū eē rei q̄ in se hz. Et si sic for-
ma non egeat matia. q̄ p̄ est vera res ipsa forma q̄ eget matia. Sed subsistere cū
matia est verius res ipa q̄ res hñs matiā. sicut si forma statue posſit eē sine ma
teria eēt verius ipsa statua q̄ statua matriata. Cā igitur formalis q̄ diffinitio
supta alia cā formali. hac ratiōe dicitur eē eadē rei. finalis igitur cā q̄ efficiens
sunt extra rem. Matialis vero liz sit de necessitate rei. tamē non est de ptāte es-
sentie sed est assupta pp̄ necessitatē. q̄ vt sor. sit necesse est talem materiam esse
Et hac ratione hic tres cāe q̄ diffinitiones ab his supte dicūtur alee a re. ¶ Alii
dicunt q̄ matia q̄ forma que sūt partes intrinsice rei. dicuntur esse eadem cum
re. sed efficiens q̄ finis que sunt eē extrinsece sūt alie a re ergo. q̄ē. ¶ Tertiadecia
ꝛclusio est q̄ scim⁹ si est simpliciter. q̄ ꝛclusio ꝓbatur sic Scīr est per cām. causa
q̄ diffinitio sūt idē. igitur scire ē p̄ diffinitionē. igitur si est scitum p̄ diffinitionem
q̄ ita q̄ q̄d est. scim⁹ si est simplr q̄ hoc declarat phūs in exemplo p̄ Quartamdeci
mam ꝛclionem que est ista. ¶ Ex omni demonstratione pōt elici diffinitio. et ex
omni demonstratione pōt elici diffinitio. sed ex demonstratione habita diffiniti

one. si illa diffinitio fiat medium syllogistice in potest demonstrari de diffinito quia et similiter si sit diffinitio formalis potest demonstrare formalem de diffinito. ¶ Quintadecima conclusio huius libri est q diffinitio formalis est demonstrans diffinitionem materialem de diffinito. et diffinitio formalis non demõstratur de diffinito. q diffinitio materialis demõstratur de diffinito per diffinitionem formalem. et er hoc sequitur q diffinitio composita ex diffinitiõe materiali ⁊ formali est demõstratio in si tu altera. et hec conclusio pbatur sic Diffinitio formalis est causa diffinitionis materialis. ⁊ si econuerso Sed cã demõstrat causatũ. igitur diffinitio formalis demõstrat diffinitionem materialem.

¶ Capitulũ secundum.

QUoniaz autem scire opinamur. ꝛc. ¶ In isto capitulo primo pbatur. ¶ Decimasexta cõclusio que est ista Quatuor sunt cãe et vna quez illaz ẽ medium demõstratiuũ hec cõclusio probatur sic. Per diffinitionẽ scire nã vt pz ex priori libri scire est causã rei cognoscere er quo arguitur tunc sic Quia tunc simus cũ cãm cognoscimus. ⁊ nõ scimus nihil cognoscẽdo mediũ demõstratiuũ igitur quelibz causa est mediũ demõstratiuũ Postea declarat philosophus istã pbationẽ inductione in omni genere cause. Dicit igitur primo q ex qualibz causa ꝓtingit demõstrare acceptũ duab9 ꝓpositionib9 ex omni enim cã de necessitate sequitur effect9 sz hoc nõ eẽt accepta vna propositione. quia ex vno nihil sequitur vt dicit phus in libro posterioz. Decimaseptima ꝓclusio ẽ est. q ꝓtingit idẽ demõstrare p mediũ quod est causa finalis ⁊ p causã materialem que dicitur esse necessitas sicut hec ꝓclusio q lumẽ disgreditur p pellẽ lucerne demõstratur per vtrãq cãz dictaz quia necessitas ẽ cãe materialis ad disgressionẽ lumis p pellem igitur porositas pellis ⁊ nõ quelibz porositas ẽ necessitas materialis ad disgressionẽ lumis vt possit dici vna lucerna. Sed cũ maiores sint forme per quas lumẽ disgreditur q̃z sint ista spacia solida inter poros. talibus enĩ existẽtib9 poris cõtrahitur lumẽ exterius. potest igitur demonstratio fieri per causã materialẽ sic. Quic qõ disgreditur p rẽ maiorez q̃z sint pori pellis lucerne transit pellẽ lucerne ¶ Intelligendũ q pellis in rei veritate nõ est cõtinua omnino. q extractis pilis sunt pori vbi erant radices pilorum sed in vtroq nõ sit cã finalis digressionis per pellẽ lucerne. ne igitur offendatur in tenebris. potest ratio sic formari. Omne cõseruatiuũ faciens ne offendatur in tenebris permittit lumẽ transire. Pellis lucerne est huiusmodi. g ꝛc. ¶ Decimaoctaua ꝓclusio est ista q eadem ẽ cã essendi ⁊ facti esse ⁊ futuri esse. hec pbat sic. q̃da cã vera nõ diminuta ẽ simul cũ cãto. sicut patet in causa eclipsis lune que ẽ positio terre inter solẽ ⁊ lumã recto diametro. Cum. n. talis ẽ interpositio ẽ eclipsis ⁊ cũ fit interpositio talis eclipsis fit. et cũ facta ẽ: facta ẽ: ⁊ cum facta est interpositio facta est eclipsis. ¶ Decimanona ꝓclusio est qõ in cã ⁊ in causato que nõ sunt simul nõ demõrat posteri9 p pri9: sz ecõuerso. Hec ꝓclo pbat sic. Ubi inter cãm et causatum cadit tempus medium ibi ex cã non demõstrat causatum: sed cã ⁊ cãm que non sunt simul inter ea est tẽpus mediũ. igit in illis nõ demõstratur cãtũ ex causa. Unde ex talibus ex priori nõ oz syllogizare posterius quia posito priori non oz q sequatur posterius. q nõ oz. Iste bibit potionẽ igit est sanus. qui a in medio tpe inter susceptionẽ potionis ⁊ sanitatẽ adeptã est antecedens verũ ⁊ consequens falsum tamen bene sequitur. Iste est sanus. igit sumpsit potionẽ posito q non posset aliter sanari nisi per suptionem potionis. Sequit ex hoc q si domus est facta oz fundamentum prius fuisse. Sed ex hoc q fundamentum est non sequitur q domus sit: nec q domus sit preterita. ¶ Uicesima conclusio est. q in rebus in quibus est generatio circularis est demonstratio quodlibet istorum generatorum põt esse causa alterius generati. ita q sint cause circulares sibi invicem. Cum ergo demonstratio sit a causa sicut ibi sunt cause circulares tunc in illis põt esse demonstratio circularis. Exemplum est in opibus nature. Nam terra deputa mali vaporis. ⁊ vapor nubis: ⁊ nubes iterum terre deputi. Sed sciẽdum q ex hoc non sequitur idem esse causam sui ipsius. q. non fit reditio

ad idem siue ad idem numero. sed ad idem fm spēm. Unde deplutio ē causa huius singularis vaporis. ⁊ iste singularis vapor est causa nubis. ⁊ ista nubes ē cā alterius deplutōis nō eiusdē nūero que in principio: sed eiusdē fm. pēz. ⁊c. ¶ Uicesima prima ꝓcō est. q̄ que non semp sunt: ꝫ frequēter nō semper vera sunt frequenter. Hec ꝓcō probatur sic. Ex necessariis q̄semp sunt vera non sequitur nisi necessaria ⁊ que sunt vera. Necessaria igitur non sunt principia: sed frequenter sunt vera vt ꝓtingentia ad vtrūlibz. sed principia ēnt. que frequenter sunt non sunt necessaria. q̄ necessariū non est principium contingentis. igitur eoruz que sunt frequenter sunt principia frequenter vera.

¶ Capitulum tertium.

QUomodo autem oportet venari. ⁊c. ¶ Uicesima secūda conclusio est. q̄ ad inuestigandū diffinitionem accipiendū est genus rei diffiniende cū differentiis ordinatis cōueniētibus rei diffiniende quousq; accidipiātur tot quorū vnūquodq; sit ī plus. Et oia sibi collecta non sunt in plus conuersa. Hec conclusio probatur sic. illud aggregatū qō predicatur in q̄d de diffinito est genus eius vel diffō. Sed non est genus. q̄ sic nō esset conuertibile. igitur ē diffō. igit aggregatū ex gñe. ⁊ differentiis quoz quodlibet est in pluſq; diffinitum. et totum conuertibile est vera diffō rei. ¶ Uicesima tertia conclusio est ista. q̄ diffinitio est colligenda ⁊ inuestigāda p̄ma diuisionis. Hec conclusio probatur sic. Nam ois operatiologice est syllogisare vt diffinire aut diuidere. Unde manifestum est q̄ talis aggregatio non fit ex syllo aut diffinitione: igitur ex diuisione extrahitur. Sed q̄uis diuisiōes scieq; dr̄ias diuisiuas non sunt vtiles ad diffōnes inuestigandas cū tales diuisiōes nihil demonstrarent vt predictum est. vtiles tñ sunt ad colligendum diffōnes p̄dicto mō licet videatur q̄ in eis non sit vtilitas. sed q̄ mox etiā absq; diuisiōe posset eque bene accipi totum aggregatum quod est diffō. ¶ Uicesima quarta ꝓclio est. q̄ diuisio duplicē̄ addit vtilitatem in diuidendo. Unā q̄ ordinat recte partes diffinitionis. Et alteram q̄ facit vnā partē diffōnis extra reliquam q̄ diffō habet duplicem vtilitatem ꝑz. q̄ diuisio ē vtilis ad colligendum q̄ quid ē. q̄ dicit q̄d prius ⁊ q̄d posterius fm q̄ ordinantur in diffōne. Nā partes diffōnis naturaliter ordinate sunt ad vnū subm ⁊ vnū predicatū. Et eade partes naturaliter ordinate non sunt ad vnū. sed ad plura. Est etiā vtilis diuisio si nihil extra de his relinquatur que veniunt in quiditatē rei diffinieēde. ⁊ cū diuisio sit semper per proximas dr̄ias: tunc nihil rei inquitur. igitur. ⁊c. ¶ Uicesima quinta cōclusio est. q̄ ad inuestigandū diffōnez per viam diuisionis accidentia sunt ꝓxima in quid. de re diffinienda. Et q̄ ista sunt ordinata fm ordinem naturalem. s. vt illud q̄ ē predicatum in vna sit primum in diffōne ordinatum. Secundū q̄ accipiantur omnia que pertinent ad quod quid nihil preter mittendo. Unde iste tres conditiones requiruntur ad hoc q̄ aliquis inferat diffōnez per viam diuisionis. Probatio huius est diuisio eius quod ineſt rei: ⁊ cōuersim predicat de re in eo q̄ q̄d est Et manifestum est quod q̄ si non fiat debitus ordo diffinibilium non demōstratur quid est res si. n. illud quod est posterius preponimus non est diffō. Ita ꝑ demonstratur diffō sic est animal gressibile bipes hic posterius preponitur. q̄ esse bipes est gressibile. ⁊ non econuerso. Silr tertiū requiritur q̄ oia recipiantur q̄ pertinent ad quid est. q̄ alr diffō esset diminuta. ⁊ non conuerteretur cū diffinito. Et ita pōt accipi per diuisionem gñis in suas dr̄ias primus: addendo dr̄iam generi. ⁊ postea diuidēdo dr̄iam illi toti. Et sic continue quousq; deueniatur ad dr̄iam vltimam: ⁊ ea que insunt rei diffinieēde sunt accipienda per methodum de accīte. deinde per methodum diffinitam de genere q̄ insit in eo quod quid. ⁊ partes debent ordinari recte p̄ponendo illud quod est prius ⁊ postponendo illō quod est posterius. igitur. ⁊c. ¶ Uicesima sexta cōclusio est. s. q̄ predicta tria sufficiunt ad bñ diffiniendum que sunt diuisio aggregans partes diuisiōis. Methodus de accidente. ⁊ Methodus de genere. Hec ꝓclusio probatur sic. Tūc ē diffō assignata bene q̄n non est diminuta nec continēs aliquid superfluū. vt patet igit

ꝛc. ¶ Uicesima septima cõclusio est. ad inuestigandum aliquem diffinitionem per viam resolutionis. Primum accipiendum est in quo conueniunt fm nomẽ diffiniendum res maxime indfinter de quibus predicatur nomen deffiniendũ Deinde accipiendum in quo conueniunt fm nomen diffinibilis res similiter ad inuisem indifferentes differentes autem et prius acceptum plusq̃ ille adinuicem. et tertium accipiendum est q̃ omne primo et secundo acceptum. et sic de inceps: si sint res vltrius differentes. et conuenientes in nomine diffiniendo igitur. ꝛc. ¶ Uicesima octaua cõclusio est. q̃ diffinitio generat certam cognitionem rei. et hoc ẽ manifestum per diffinitionem diffinitionis que est q̃ diffinitio ẽ oratio indicans quid est esse. et id quod indicat quid ẽ esse generat certam cognitionem in eo. igitur indicat esse ꝛc. ¶ Uicesima nona conclusio ẽ. q̃ ex hoc quod diffinitio acquirit certam cognitionem. sequitur q̃ non ẽ diffiniendum aliquid metaphorice dictũ. licet esset i metaphorica ẽ causa. Hec est conclusio tertia. Unde due conclusiones sequũtur ex vna conclusione. ¶ Tricesima conclusio est. q̃ ad diffinitiones inuentas et propositas. s. habendas eliciende sint diffinitiones vniuersalium. et dictiões et resolones simpliciter. Et ista conclusio est in parte prius explanata. ꝛ perfecta explanatio huius conclusionis p̃t videri in linconiensis sententiis super istum libũ.

¶ Capitulum quartum.

QAusa autem ꝛ cuiꝰ est causa. ꝛ cete. ¶ Tricesima secunda conclusio est. q̃ demonstratio vnius per se. ꝛ non per accidens est vna causa et medium demonstratiuum. vnde probatio huius conclusionis patet in linconiensis sententiis super istum libum.

¶ Capitulum quintum.

DE principiis autem ꝛ cete. ¶ Hec est vltimũ capitulum huius libri in quo. Aristoti. declarat qualiter nobis fit cognitio primorum principiorum. et dicit q̃ ex sensu multiplicatio fit memoria. et ex memoria multiplicata experimentũ. ꝛ ex experimento multiplicato fit vniuersale quod est principium artis et scientie. et ex hoc experimẽto multiplicato fit in nobis cognitio primorum principiorum. et hoc patet alibi in isto capitulo.

Finis.

HEC ROSA VIRTVTIS COELO MISSA SERENIS
ETERNVM FLOREAT REGIA SCEPTRA FOVET

¶ Explicit scriptus planissimi doctoris Walteri Burlei super libros posteriorū Impressum in academia Oxonie anno dominice incarnatiōis. M.CCCCC.xvii. Die vero decēbris quarto ad laudem dei & profectum studētiū.

Fata regunt finem: spero dissepta secundent.